

Мехнисо ОИДИНОВА

УНДИРГАНИНГ ОЛТИН, ДУППИЛИ ОҒАМ...

Димоққа ялпизлар нафаси урар,
Юракда зузаттар чечаклар кулар,
Бир сулуз келинчақ саломга келар,
Остонага бош ур, азиз меҳмоним,
Наврўзнинг муборак, Ўзбекистоним!

Юртим, кўлаётган даладарингда
Сумаларнинг хуштаъм бўйлари кезар.
Гўдакларга айтган аллаларингда
Момоларнинг қадим куйлари кезар.
Эртадан умидвор, боши осмоним,
Бошнинг осмон бўлсин, Ўзбекистоним!

Турналар юртга қайтгани каби
Бағринга қайтмоқда алёр-байларнинг.
Мозийдан ҳаёлчан кўриниш берар
Минг шукр, табаррук, улуг зотларнинг!
Буюк ҳақдорлар берган бўстоним,
Янги йилнинг кутлуг, Ўзбекистоним!

Халқим, етти иқлим пойни ўпар
Улуғбек, Навоий, Синоларнинг.
Зуреднинг ниҳоят ҳижолаб ўқир
Дунёга бергусиз дунёларинг!

Космонанг табаррук нурларга тўлсин,
Наврўзн аёйнинг муборак бўлсин!

Улашганинг ризқидир бободоҳқоним,
Ундирганинг олтин, дўппили оғам,
Устирганинг фарзанд — бахтинг, имонинг,
Болалари камтап, захматкаш Онам,
Тошганинг тўйинга буюрсин, юртим,
Копларинг ўзинга буюрсин, юртим!

Ипаклари атлас, камалак диёр,
Қизларинг сочи жамалак, диёр,
Қадоқ қўлларингда қиңирлаб кулар
Гўдакдай бир маъсум келаман, диёр —
Пойи қадамлари кутлуг меҳмоним,
Наврўзнинг муборак, Ўзбекистоним!

Майсаларнинг яшил тугғин дилда,
Қалбларда ниш урган озулар гўзал,
Юртим, тупроғинга қириб келмоқда,
Хиротдан Навоий битган шох газал,
Омон бўл, Шарипнинг эзу достони,
Ўзлитинг муборак, Ўзбекистоним!
Наврўзнинг муборак, Ўзбекистоним!

Ҳар тунинг қадр ўлубон,
Ҳар кунунг ўлсин

Наврўз!
Алишер НАВОИЙ

ЯҚИН тарихимизга назар
эмас қўлаб тарихий анъана-
ларимиз, қатор урф-одатла-
римиз илдизига, ҳам болта
урилган. Шукроналар бўлсин-
ки, бундай маънисизликлар
барҳам топмоқда. Аслида қа-
димий Наврўз эллингичи йил-
ларнинг охири, олтинчи-
чи йилларнинг бошларида
асосан оммавий ахборот во-
ситадорларнинг ташаббуси ва
жонбозлиги билан тиклана
бошланган эди.

Маҳалла ва қишлоқларда
сумалак ва ҳалим пишириш
жараёнидаги кўн-қўшнлар
ҳамқишлоқларнинг секинча-
ри, бир-бирларига меҳрибон-
ликлари, бир тану бир жон
булиб кетиши, кўнламининг
илик узилди кунлари бу та-
омларнинг белга қувват бўли-
шини айтмайсанми?

Наврўз кунлариди омма-
вий сайилларда одамлар чех-
расидаги самимий табассуми
эзу ҳис-туйғулар жафонаш
халқимизни бироз бўлса-да
бахтиёр қилганини тасви-
рлашга тил ожиз. Аския қаҳ-
қаҳаси, шўх-шодон лапарлар,
қизички ва дорбозлар маҳор-
ати, полвонлар беллашуви,
сержило рақслар, от ўйинла-

ри кўнғилларга олам-олам
завқ бағишлайди. Ўйин-
кулги давомида халқ санъа-
тининг яна қанчадан-қанча
қирралари намоён бўлади.

Наврўз фақат кўнғилочар
байрамгина эмас. Наврўз
кунлари Бободоҳқоннинг
қанчадан-қанча ишлари бита-
ди. Далаю бог-роғлар, ариқ
ва зовурлар, дов-дараклар,
йўлга ва хиёбонлар тартибга
солинади, ишловга тайёрлана-
ди. Кекса отахонларимиз
нинг биринчи уруғни сепиб
бериш удуми нақадар жозиба-
ли. Унда катта ҳикмат бор.

Айни шу кунлари одам-
лар ўз ақилларининг қабри-
ларини қиш фаслидан сўнг
тартибга келтириб, марҳум-
лар хотирасини ёдга олади-
лар.

Ўтган чорак аср давомида
Наврўз байналмилал хусу-
сият ҳам касб этди. Унинг
тантаналарида маҳалла ва
қишлоқларда яшайдиган бар-
ча аҳоли миллати ва дини,
касби ва ёшдан қатъи на-
зар фаол иштирок этади.

Наврўз турли миллат ва-
киллари яқинлаштиришга
хизмат қилади.

Наврўз билан боғлиқ бўл-

НАВРЎЗ ЧОРЛАЁТИР

ган табаррук ишлар шу пайт-
га қадар қандайдир фармон
ва буйруқ билан бажо этил-
гани йўқ. Уни халқнинг ўзи
амалга оширди. Олимлар ва
этиқлар, мухбир ва адиблар,
маҳаллий фирқа фаоллари,
маданият ва санъат намоён-
далари ишбоши бўлишди.

Жумҳурият Компартияси

Марказий Комитети Идеоло-
гия комиссияси 1989 йил 28
февралда Наврўзнинг тиклаш
ҳақида ҳужжат эълон қилди.
Унда... ҳар йили 21 март ку-
ни «Наврўз» байрамини кенг
нишонлаш... театр-томоша,
музыка-наам ва цирк санъати
хилма-хил намуналарини...
кенг намойиш этиш... китоб-
лар, тасвирий санъат ва халқ
санъати асарлари кўргаз-
масини ташкил этиш, об-
ласт шаҳар, район партия
комитетларига Советлар бил-
лан биргаликда бу ишларни
ташкил қилиш, оммавий ах-
борот воситаларига байрамга
тайёргарлик ва уни ўтказиш-
ни кенг еритиш топширил-
ди.

Ҳукуматимиз қабул қилган
қарор ҳам бизни беҳад мам-
нун этди. Бу Наврўз нишон-
ланадиган 21 мартни дам

олиш кўнига айлантириш ҳа-
қидаги қарордир. Халқнинг
умид ва оролари рўбга чи-
қаётган давларда Наврўзни
чинамакмига халқ байрами си-
фатида нишонлашга нима ет-
син? Биз бундай бағрикенг-
лини узққ вақт ораниб кут-
ган эдик. Ниҳоят, орауимиз
ушаладиган кунлар келди.
Энди ҳамма гап бу байрамни
ҳеч қандай ҳайқилмай, чирой-
ли, эсда қоларлик қилиб ўт-
казишда.

Бутун интилишимиз, гидро-
кимиз, ташаббусимизни шу
нига қаратишимиз лозим.
Наврўзни ажойиб байрамга
айлантиришга ҳаммамиз, ҳар
биримиз улушимизни қўши-
шимиз зарур.

Азиз юртдошлар! Наврўз
келаётир. Сиз унга тайёрий-
сиз? Кечикманг, 21 март
жузда яқин қолди. Эзгу туй-
ғулар уйғонаётир, эл-юрт
чорлаётир. Наврўз олам
чорлаётир!

Шавкат МИРАЛИМОВ,
тарих фанлари номзоди

Саодат ҚОБУЛОВА:

ПОЙДЕВОР ВАЙРОН БЎЛМАСИН

Мухтор Ашрафий уй-музейида «Ҳозирги пайтда якка
ижрочи кадрлар тайёрлаш муаммолари» мавзусида давра
суҳбати бўлиб ўтди. Мухбиримиз Муталиб СОДИҚОВ
СССР халқ артисти, Тошкент Давлат консерваторияси
якка ижрочилик кафедраси mudiri Саодат ҚОБУЛОВА
билан учрашиб суҳбатлашди.

— Саодат опа, сизни ўз-
бек санъатининг етук вакил-
ларидан бири — таниқли хо-
нанда сифатида биламиз.
Бугунги якка ижрочилик
муаммолари ҳақида гапириб
берсангиз?

Бу масала анча йил
олдин кўтарилганли. Аф-
суски, ҳамоно бирон-бир жи-
лдий — кўрилмади.
Санъатини тушунайдиган ай-
рим рақобатлар етарли эъти-
бор беришмапти. Жумҳу-
риятимиздаги маданият ми-
нистри ўрин анчадан бунён
бўш. Биз бу соҳада бошқа
республикаларга қараганда
анча орқадамыз. Бир неча
йил олдин «Майсарнинг
иши», «Улуғбек» каби кўп-
лаб ажойиб асарлар билан
тикланган пойдеворнинг вай-
рон бўлишига йўл қўймас-
лигимиз даркор. Халқ меҳ-
рини қозона оладиган мил-
лий кадрларини янада кўпроқ
тайёрлашимиз зарур. Батъи
хонадаларини сўз маъносини
чуқур англамай туриб ашула
айтишадиганини эшитиб ҳай-
рон қоламан. Аллани — аял
дейиш томошабин гашига
тегадиз-ку. Агар Алишер На-
воий газали билан ашула
айтиладиган бўлса, сўзлар
ни худди ўша даврдагидек
талаффуз этиш, яъни қо-
шимгани — га билан эмас,
— га билан ифода қилиш
шарт.

Консерваторияда якка
ижрочиларни қабул қилиш
ва тарбиялаш ишлари қан-
дай олиб бориляпти?

— Авваллари 20 киши,
кейинроқ 15 ва ўтган йили
8 талаба қабул қилинди.
Биз уларни ҳар томонлама
таълим олатимиз. Мен овоздан
дарс бераман. Талабадаги
табиий овозни янада кучли-

роқ, жозибалироқ бўлишига
кўмаклашаман. Ҳар бир та-
лаба билан алоҳида-алоҳида
машғул олиб борамен.
Ашула айтётганда ҳатто
нафас олиш ҳам жиддий рол
ўйнайди. Хайриятки, ҳозир
бу билим даргоҳида ўзбек
тиллари дарс ўтирляпти. Бу-
нинг фойдаси сезиларли
бўляпти. Якка ижрочилик
кафедрасидаги ўн икки ки-
шидан тўрт киши ўзбек.
Орашмада тил санъатининг
лар ҳам бор. Талабаларнинг
ҳам, ўқитувчиларнинг ҳам
ўзбек тилини мукаммал би-
лишлари учун жиддий эъти-
бор беришимиз керак.

Консерватория биноси жу-
да эски. Дарсхоналар етиш-
майди. Бошқиларга алоҳида
дарсхона сўраб ариза ёзиш-
га мажбур бўламиз. Бу уят-
ку, ахир! Бир бурчакда дарс
ўтиб бўлмайди-ку. Тасмий-
лаш учун акртилаётган
маблаг билан бир иш қилиш
қийин.

Қолаверса, қўлланмалар
ҳам, ноталар ҳам етиш-
майди. Талабаларнинг ўқиш
шароити огир. Айримлари
областлардан келишган.
Серфарзанд ёки огир ша-
ронли оиладан. Улар қирқ
сўм нафақа билан қандай
кун кўриши мумкин. Гоҳо
бирон имтиҳондан ўтмай
қолса, нафақадан қуруқ қо-
лади. Сўнг ўзини турли йўл-
га уради. Иложин қанча.
Бизда талабаларнинг япаш
тарзи билан қизиқиш, тар-
биявий ишлар деярли кўн-
гилдагидек эмас.

Мен батъан, ўзининг қий-
наб нима қиламан. Уйда
ўтирсам бўлмайми, деган
хаёлга борамен. Лекин ин-
тиҳондан кейин қандайдир
из қолдириши керак-ку! Бир

жуфт чинор ёки сада экиб-
ми, илгма чанқоқ толибга
таълим берибми... Ўтиз-
қирқ йил давомида икки-уч
тагина кадр тайёрланган
ҳам бор. Аммо мен хотир-
жам ўтиролмайман. Неки
билсам, барисини шогирдла-
римга етказишни истайман.
Бир вақтлар Ўсмон Юсупов
элик уч кишини Москвага
ўқишга юборган эди. Улар
орасида мен ҳам бор эдим.
Ўшанда олган билимларим-
ни, йиллар давомида йиққан
тажрибаларимни ёшларга ўр-
гатаман дейман.

Талабаларнинг мукам-
мал билим олишлари учун
яна имналар қилиш мум-
кин?

— Ҳар бир талабага ҳо-
зирги домласидан ташқари
режиссёр ва дирижёр бирик-
тириб қўйиш зарур. Лекин
бу мутахассислар бўлича
ҳозиргача кадрлар етишмай-
ди. Қизилувчиларни Москва,
Киев каби катта шаҳарлар-
га юбориб ўқитиб келиш ло-
зим. Чунки уларни ўқита-
диган билимдон мутахассис-
лар бизда деярли йўқ.

Талабалар ўқилиш тугатиб
театрларга ёки филармония-
га боргач ҳам жиддий аҳа-
мият берилса яхши бўлар-
ди. Масалан, балет артисти
бир кун машқ қилмаса, ба-
дани қотиб, издан чиқиб қо-
лади. Шунинг учун уларга
махсус ускуналар хоналар
акртирилган. Аммо якка иж-
рочиларга ҳеч қандай имкон
яратилмаган. Батъи хона-
далар ўн кунлаб машқ қи-
лолмай юради. Оқибатда
улардаги истеъод сўна
бошлайди. Бунга йўл қўй-
маслик керак. Биз, ўрта ав-
лод вакиллари, халдан
ўзимизга муносиб баҳомиз-
ни олиб бўламиз. Энди на-
вбат ёшларга. Лекин жон-
ридаги камчиликлар тугати-
мас экан, улларга жузда қий-
ин бўлади. Камчиликни ту-
гатиш учун эса биргаликда
ҳаракат қилишимиз лозим.

МУХАРРИРГА
мактублар

ШАРҚ МЕЪМОРЧИЛИГИ ҚАЕРДА ҚОЛДИ?

Яқинда Хоразмда бўлдим. Ҳар сафар бу кўҳна диёрга
борганимда гузалликда тақдорланмас қўриқхона шаҳар —
Хевани кўрмасдан қайтмайман. Унинг осмонлар нақшин-
кор миноралари, уймакорлик санъатининг нодир намуна-
лари бўлган машҳур дарвозалари, устунлар, оламга маш-
ҳур карвонсарой, музейлар... Уларни ҳар сафар томоша
қилсам ҳам, ҳеч вақт охиригача, бекаму кўст кўра олмай-
ман. Хевани астойдил ўрганиш учун одамнинг бир умри
ҳам камлиб қилса керак.

Бу сафар ҳам Хевада бўлиб, тарихий обидалар билан
бир кун сирлашдим. Меъморчиликнинг шундай бекиёс
обидаларини яратган одамлар хотираси олдига таъзим
қилдим. Тарихан бой юртимиздан авлодларимиз иши, касб-
кори батамом йўқолиб бораётганидан афсусландим.

Ҳозирги шаҳарларимизга қараганг замонавий деб баланд-
парвоз баҳо берилган бир-бирига ўхшаш бетон уйлар.
Уларда на меъморчилик бор, на миллий шароит эътибор-
га олинган. Эндиларда шарқнинг меъморчилиги қолмади,
ҳисоб. Ҳамма уйлар бир хил — Москвада ҳам, Тошкен-
да ҳам, ҳатто паст қаватли бўлса-да, Хевада ҳам.

Мен кўҳна шаҳарларимиз билан ҳозирги шаҳарларни
бир-бирига қийсаллаб ўйлашга қоламан. Юз, икки юз йил-
дан кейин авлодларимиз бизнинг нимаимизни томоша қи-
лашаркин? Қўша-қўша ҳукумат мунофотларини олаётган меъ-
морларимиз, минглаб одамлар ишлатган дойиҳачилик
даргоҳларининг ходимлари ўзларидан нима қолдиришди?

Келинг, янгилашни даврида, дўппини бир жойга қўйиб,
бу ҳақда чуқур ўйлаб кўрайлик. Ҳали қуриб битмасдан
бузилаётган уйлар ҳақида мушоҳада қилайлик, бир неча
аср тура оладиган ёдгорлик — уйлар барпо қилиш ҳақи-
да ҳам фикр юритайлик.

Отабек РАЗЗОҚОВ,
Тошкент Давлат дорилфунунининг
талабаси

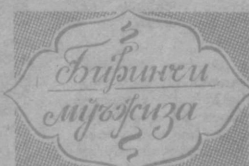
Дилфуза ЮСУПОВА:

ҚАЛБИМДА ТОМОШАБИН НИГОҲИ

Дикторлик ўзинга хос санъ-
ат. Диктор кино ё театр ак-
тёрларидан фарқ қилади. У
— сўз актери, сўз ижрочиси.
Масалан, истеъодли актёр-
лар овози ёқимли, драматик
ва ўткир бўлишдан қатъи
назар диктор ўрнини боси-
шолмайди.

Дикторлик — сўз санъа-
ти! Унинг истеъоди фақат
сўзда, гапирисада намоён бў-
лади. Тингловчига сўз сеҳ-
ри орқали таъсир этади,
қалбига, онгига ўзгартишлар
ясайди. Агар бир хабарни
оддий одамдан эшитсангиз,
унчалик эътибор бермасли-
гингиз мумкин. Лекин айнан
шу хабарни диктор овоздан
эшитсангиз, бошқача қабул
қиласиз. Ана шундай ёш
дикторлардан бири Дилфуза
Юсупова. Унинг республика
телевидениесида иш бошлаган-
га кўп вақт бўлгани йўқ.
Эҳтимол бир тасодиф бўлма-
ганда...

— Тўғриси, диктор бўлиш
сир-сирга ҳаёлимда йўқ эди.
— дейди Дилфуза. — Бун-
дан икки йил муқаддам рес-
публика телевидениеси ёш
дикторлар учун махсус кон-
курс эълон қилди. Кўпчилик
дугоналарим қатори мен ҳам
ҳужжат топширдим. Синов
уч давра бўйича ўтказилди.
Лекин конкурс натижалари-
ни кутиб ўтирмай, ўзим
тахсил олаётган Республика
рус тили ва адабиёти ин-
ститутини талабалари билан
ҳамалий машғуллотлар ўтказиш
учун Псковга кетдим. Кон-

курсдан ўтаман, деб мутлақо
ўйлаганим йўқ... Тошкент
воқзаларида мени дадам билан
опам кутиб олишди. Улар
конкурсдан ўтганимни ай-
тишди. Хурсанд бўлдим, ле-
кин ишонмадим. Телевие-
нига борганимда диктор
Раъно Жураевага учрашдим.
У киши менга мураббийлик
қилди. Шунингдек, таниқли
дикторлардан республикада
хизмат кўрсатган артист Ўк-
там Юбиров, Даврон Зун-
нунов, Галина Мельникова,
Дилором Умаровани устозим
деб биламан. Улардан ҳамон
дикторлик сирларини ўргана-
яйман. Чунки бу касб ўрга-
ниш, тинимсиз машқ қилиш,
хотирани мудом чиниқтириб
боришни талаб қилади.

Илгарилари кичик кўрс-
тувларни кўпроқ олиб борар-
дим. Ўтган йилдан бошлаб
«Ассалому алайкум», «Мул-
типанорама» сингари асосий
кўрсатувларни мунтазам олиб
бораётганлигим — менга
билдирилган ишончдир. Ана
шу ишонччи ҳамиша оқлаш-
га ҳаракат қиламан. Келгуси-
да классик шoirларимизнинг

газалларидан ўқини ниятим
бор. Бу борада таниқли дик-
тор, республикада хизмат
кўрсатган артист Насиба
Қамбаровадан ўрганиб, шах-
сан ўзларидан маслаҳатлар
олмоқчиман. Мен Ўзбекистон
ССР халқ шоири Эркин Во-
ҳидов шеърларининг шайдо-
симан. Келажикда у киши-
нинг шеърлари асосида мах-
сус композиция яратиш ор-
зумим бор. Бу шунчаки шеър
ўқини эмас, балки мисралар
мазмунини тингловчига етқа-
зиб бериш керак.

— Диктор учун энг му-
ҳими нима?

— Қўзғалар қороздаги сўз-
ларда-ю, қалби эса томоша-
бин нигоҳида бўлиши керак.
Шундагина сўзларингиз тинг-
ловчи қалбига етиб боради.
Дикторлик шунчаки ваъз-
хонлик қилиш эмас. Сўзлар
сеҳрини, тап қудратини ва
уларда мужассам бўлган асо-
сий фикрни, гоёни ҳаминача
аниқ ва тўғри етказиб бера
олиш диктордан санъаткор-
лиқни талаб қилади. Доим
шунга интиламан. Сўзларим
тингловчинини лоқайд қолди-
маслигини истайман.

— Байрам тилакларингиз?

— Хотин-қизларимиз ҳа-
миша соғ-саломат бўлсинлар.
Доимо баҳор гулларидан очил-
иб, гўзал бўлиб юрсинлар.

— Ниятингиз йўлдошингиз
бўлсин!

А. ЖУРАЕВ

С. МАҲКАМОВ суратга олган

БУ ФИЛГИ САЙЛОВ аввалги сайловлардан тубдан фарқ қилди. Эҳтимом юз фоиз демократия, ошкоралик асосида ўтмагандир, ammo яна таъкидлаб айтмакчи, олдинги сайловларга нисбатан мутлақо бошқача руҳда ўтди. Халқ эъди уйғонган, кўзи очилган яққол сезилди. Илгаригидай ўн-ўн беш хонадоннинг сайлов қозғони билан нишан ташлаб келиши деярли барҳам топти. Одамлар сайлаётган депутатни ким экани, қўлидан нима иш келиши билан астойдил қизиқдилар, номинатига депутат бўлиб юриш энди кетмаслигини рўй-рост айтишди. Энг муҳими, ягона номзод билан қийинлашмадилар, аксарият сайлов округларида икки ва ундан зиёд номзодлар бўйхатта олинди. Сайловчилар бу номзодларнинг ҳаракат дастури билан танишдилар, уларга ўзларини қизиқтирган саволлар билан мурожаат қилдилар. Очиги, ана шу савол-жавоб жараёнида депутатликка номзодларнинг фикр доираси, жумҳурийят, халқнинг дардларидан қанчалар ҳабордорлиги, пиронларидан депутат бўлишдан асл мудиаси намоён бўлиб қолди. Шу тахлит сайловчилар номзодлар орасидан энг муносибни, халқ, юрт таъдирини учун чинакам жон қўйадиганини депутатликка танлаб олиш имкониятига эга бўлишди. Баъзи округларда атиги иккита номзод қўйилиб, уларнинг иккови ҳам керакли овоз ололмаганилиги бу фикрни исботлайди. Демак, одамлар учун энди ким депутат бўлиши аҳамиятсиз нарса эмас. Бу билан янги сайланган барча депутатлар халқ манфаатини учун, жумҳурийнмиз таъдирини учун баб-баравар жонини жабгорга бериб курашади, демакчиасман. Сайланган депутатлар орасида масалалга енгил-елли қаровчи, депутатликни ўзининг маълум мақсадларига хизмат қилдиришни мўлжаллаган, одамлар қисматига лоқайд қаровчи кимсалар ҳам бордир балки. Бинобарин, неча ўн йиллар давомида бир қолпида қотиб келган меҳнатини бир ҳамлада-ёқ тамоман чил-парини қилиш осон эмас. Сайлов арасидаги одамларнинг фаоллигини, энди эса сайловнинг дастлабки натижаларини ўша қолпида кирган услубни инкор этиш йўлидир, ҳақиқатдан қадим эканидан далолатдир.

БУ УЛАРНИНГ ҲАММАСИ яхши, лекин мени бошқа нарсалар ўйлантиради. Бир сайловчи, қолвераси, оддий бир қалам-каш сифатида сайлов арасида кетма-кет қарорларни, номзодларнинг ўз сайловчилари билан учрашувларини кузатиб бормди, айрим учрашувларда қатъиятчан, кўпгина номзодларнинг сайловчида ҳаракат дастури билан танишдим. Аксарият номзодлар қатор муаммоларни санайди-да, агар мен депутат бўлсам, шу масалаларни ҳал этишда бор кучимни аямайман, дейди. Баъзилари эса ҳатто маълум ишларни бажардилар, кўчаларга тош ташилан, газ келтирилди, магазинларга ноёб моллар чиқди ва ҳоказо. Бу ишларнинг қилинганлиги яхши, уларни бажарганларга минг раҳмат.

Энди ўйланг, шу ишларни қилиш мумкин экан, қўлидан келаркан, иложи бор экан, бунинг учун депутат бўлишни, бориинки депутатликка номзоди қўйилишини қотиб ўтириш шартми? Халқнинг турмуш шароитини яхшилаш, шаҳар ва қишлоқларимизни обод қилиш учун ҳар биримиз, насобини ва вазирамиздан қатъий назар, ҳар дом ҳаракат қилишимиз лозим эмасми. Депутат қилиб сайласанглар

шу юмушларни амалга ошираман, деб қўлидан келадиган ишларни ҳам қилмай, қўл қовуштириб ўтириш сендан утгна, мендан бугина, деган ақидани эсга солиди. Биламан, бу сатрларни ўқиган, депутатликка сайланмай қолган айрим номзодлар «Мен депутат бўлмасам ҳам халқ манфаати учун хизмат қилавераман, ҳаракат дастурида баён қилинган вазифаларни амалга оширишда давом этман», дейишлари аниқ. Мен бу гапларга яхшигина ишонаман. Чинданам депутатликка ўтмай, қолган бўлса-да, агар ишларни бажаришда давом этмагач қишлоқ бор. Уларнинг бир нечаси билан ўзим гаплашдим, ammo бу гаплар қанчалар самимий эканини вақт кўрсатади...

Сайлов арасида рўй берган ва одамни ўйга, ҳатто ташвишга солган ҳодисалардан бири гуруҳбозлиқлар, тарафашлиқлар вужудга келгандир. Айтилай, бир округда туртта хўжалик бор. Ўша хўжаликларнинг ҳар бириндан биттадан номзод кўрсатилган. Сайлов олди ташвиқот-тарғибот жараёнида ҳар бир хўжалик ўз номзодини ўтказиш учун ҳаракат қилади. Бу табиий, шундай бўлишимиз керак.

Маматқул ҲАЗРАТҚУЛОВ

АСОСИЙ ИШЛАР ОЛДИНДА

Лекин хўжалиқлар, қишлоқлар ўртасида нифоқ пайдо бўлиши яхши эмас-да. Номзодини ўтказиш учун кураш, ҳаракат самимий, бегараз бўлмоғи керак. Ўзининг номзодини мақташ даркор, ammo бошқа номзодни камситишга, шаънига тегишга ҳеч қимнинг ҳақи йўқ. Баъзи жойларда депутатликка номзодлар бир кечада қолиб, уларнинг тарафдорлари ўзаро келишмай, бир-бирига ёқ қараш қилиб юришганини эшитдим. Бу ишларнинг оқибати хунук бўлиши мумкин. Элни бир-биридан ажратилиши, беэдиришни эмас, уларни жипслаштиришни, ҳақдорлигини мустаҳкамлашни ўйламоғимиз зарур. Чунки элнинг тўйи ҳам, азаси ҳам ҳақ-ҳамсоясиз ўтмайди...

Сайловолди учрашувларда депутатликка номзодларга нақазлар берилди. Кўпгина учрашувларда, хусусан қишлоқ жойларидан асосий нақаз газ, ичимлик суви йўқлигидан нолиш, мактаб, богча, ҳаммом кўриб бериш, кўчаларни асфальтлашдан иборат. Буларни эшитиб ўйга толаман. Бу нақазлар неча йиллардан бери ўтиб келаяпти? Мен асимни танибманки, депутатларга шу тараздаги нақазлар берилди. Ахир қачон бу муаммолардан қутиламиз? Қачон булардан кўра йирикроқ масалалар билан шугулланамиз? Бу ишларни нима учун фақат депутатлар бажариши керак? Хўжаликларнинг, қишлоқ, район, вилоят Кенгашиларнинг раҳбарлари, партия ташкилотлари нега шугулланмайдилар бу ишлар билан? Қолвераси, депутатларнинг ҳам турли даражаси бор-ку. Қишлоқ, район, шаҳар ва вилоят Кенгашиларнинг депутатлари нима иш қилмоқдалар? Шу тахлит нақаз бераётган одамларни қораламоқчи эмасман. Чунки уларда, деб айб йўқ, бинобарин улар ўша нарсаларга муҳтож. Шу муҳтожликдан чиқмай туриб, бошқа муаммоларни тўғрисида бош қотириши қийин. Кейинги йилларда бу муҳтожликлар ёнига янгиши қўшил-

ди. Бу — ишсизликдир. Ҳозир қишлоқларда, район марказлари ва посёлаларда ишсизлар анча-мунча. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби И. Каримов КПСС Марказий Комитетининг 1990 йил февраль Пленумида сўзлаган нутқида жумҳурийнмизда бир миллион ишсиз бор, деди. Бу муаммо юқоридagi муаммолардан кўра жиддийроқдир.

ЎЗБЕКИСТОН ССР халқ рассоми Жавлон Умарбеков 326-Чоршанба сайлов округидан жумҳурийят халқ депутатлигига номзод қилиб қўйилган эди. Унинг сайловолди учрашувларида қатнашдим. Бу округта Шаҳрисабз районининг бешта хўжалиқи қарар экан. Жавлон Умарбеков билан бирга «Социализм» колхозининг пахтачилли бригадаси бошлиғи Эгамберди Маҳамов номзоди ҳам қўйилган эди. Иккаласи бирга юрдиши учрашувларда. Шунда асосий гап қишлоқ меҳнатқиларининг турмуш шароитини яхшилаш, маорини кўтариш, ишсизликни бартараф этиш ҳақида борди. Сайловчилар бўлғуси депутат-

рийм анчагина, деди Ў. Умарбековга қараб. Сиз ана шу болаларга ёрдам берсангиз, қандай қилиб рассом бўлишни, унинг йўл-йўриқларини ўргатсангиз, ниҳоят, Тошкентдаги рас-сомликка ўқийдиган ўрта ва олий ўқув юрталаридан шу сайлов округи учун ҳар йили икки-учта ўрин олиб беришда ёрдамлашсангиз. Токи, бизнинг, қишлоқлардан ҳам маалаки раассомлар етишиб чиқсин. Маданият саройларининг, колхозларининг идораларини, мактаб ва бошқа муассасаларининг ҳар хил қалангир-қасанди раассомлар келиб, ҳеч қаерда ўтмаган ишлари билан «безаб» пулимизни ишлаб кетмасин, деди куюниб. Мен бу гапларни эшитиб ўтириб маънавият, кадр-қиммат ҳақида ўйлаётган одамларимиз борлигидан суюқдим. Истеъдодли йигитлар қўлигига эса лозим номидати колхозда борганимизда тўла ишонч ҳосил қилдим. Бу ерда хўжалик раиси Наби Ҳасановнинг ташаббуси, бевосита иш-тироки туфайли уч қаватли мухташам бино қад кўтарилди. Ҳозир унинг ичи безаклари ишланаётган экан, Беш-олтита йигитлар бино шифтига шундай нақшлар ишляпятики, одам-

воби мутлақо самимийлигига тамом ишондим. Зотан, ҳар бир одам ўзининг маънавия, қўлидан нима иш келадими, нима келмаслигини, бирон-бир ишга киришадиган аввал шунга маънавий ҳуқуқи бор-йўқлигини англаб етмоғи зарур. Худди шундай Ўзбекистон ССР халқ депутатидеги ном халқнинг қатта ишончи, го-ят юксак масъулият эканини тўғилигича ҳис этмоқ, тушуниб етмоқ керак. Ҳақиқатин дарад-ҳал қилиниши зарур бўлган муаммолари бе-ҳисоб. Агар уни вақтида бажаролмасан бир йил-икки йилдан сўнг ўша сайловчиларнинг ўзлари «эй, биродар, биз сизни шу умид билан депутатликка сайловдикми, ишонччи оқ ламадингиз», деб депутатлидан қақириб олиш ҳеч гап эмас. Илгаригидай бир сайлавди ми — тамом, иш қилса-қилмаса янаги сайлов гача депутат бўлиб юравермайдими энди. «Халқ, сайланган депутат учун шу халқнинг топиш-ларини, ўзининг шу халқга берган ваъдаларини бажаришдек юксак ишоний ва икти-моий бурч бўлмаса керак. Халқдан ажралиб қолган ҳар бир депутат, айниқиб рақбар депутат ўзига қолганга наасиринг бошқаларга оши-риш ёни «онанга бор, онанга бор» қабилда иш тутиши шунга мумкин эмас. Агар улар шундай иш тутса, тезда халқнинг назаридан қо-лади, демак, у ўз жойини бўпатиб қўйиш керак, токи иш қўлидан келадиган одамлар ишласин бу вазифаларда», деб таъкидлади Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби И. Каримов 24 февраль кунин Тошкентда ўтган кенгашдаги маърузасида. Қолвераси, бугунги Ўзбекистон ССР халқ депутатининг асосий вазифаси маҳаллий шароитдаги юмушларни бажаришдангина иборат эмас. Улар бутун жумҳурийят тақдирига дахлдор. Республиканинг иктисодий мустақиллиги, жойларда қайта ишлаб чиқариш қорхоналари куриши, табиий бойликлариимиздан тушадиган даромадди жумҳурийят хазинасига қайтариши, Ўзбекистондан ҳарбий хизматга қақирладиган йигитлар тақдирини билан шугулланиш, пахта хариб дархининг оширилиши, экология маса-лалари, миллий меросни қадрлаш, тарихга му-носабат, шунга ўхшаш қатор муаммолар бори, жумҳурийят халқ депутатлари, менинг назаримда, биринчи гада ана шу масалаларни ҳал қилмоқлари зарур. Халқ турмушининг фаровонлиги, дастурхонимизнинг тўкин-сочинли-ги, хонадонларимизнинг галаштирилиши, кўчаларимизга асфальт ётқирилиши, мактаблар, ҳаммомлар, богчалар қурилиши, болалар ўлимининг камайиши, табиий хизматнинг яхшила-ниши, хотин-қизлар меҳнатини енгиллаштириш, ишсизликка барҳам бериш, бозорларини тарх-навоси ва ҳоказо жуда кўплат қатта-кичик иш-лар юқоридagi муаммоларнинг қай даражада, қай йўсинда ҳал этилишига бевосита боғлиқ.

ХАДЕМАЙ янги сайланган жумҳурийят халқ депутатларининг биринчи сессияси очилди. Унинг кун тартибига жуда муҳим масала-лар киритилган. Бу масалаларнинг муҳтома-си, қабул қилинадиган қарорлар янги депутат-ларимизнинг сатй-ҳаракатларига, фаоллигига, жумҳурийнмиз, халқимиз тақдирига нечоғли жон қўйдиришига боғлиқ. Чунки улар муҳо-кама чоғида, қонунлар қабул қилинаётганда менинг, сининг, унинг — бутун халқнинг номидан гапирадилар, қўл қўтардилар.

Демак, асосий ишлар энди бошланади. Сай-ловчилар олинда қатта-қатта ваъдалар берган депутатларимизнинг асл фаолияти энди қо-за-га чиқади. Янги депутатимиз нимага қодир экани ҳам энди билинади.

1988 ЙИЛ сентябрда «Новый мир» ва «По-мис» журналлари ташкил этган «Ород-88» экспедицияси иш қўраётган кўнларда КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Со-вети Орол ҳақида қарор қабул қилди. Қарор шундай ателарди: «Орол денгизи районига экология ва санитария вазиатини тубдан яхши-лаш, Орол ҳавзасида сув ва ер ресурсларидан фойдаланиш самардорлигини ошириш ҳамда уларни муҳофиза қилишни кўчайтириш чорале-рини тўғрисида».

Бу вақтда қайта қуриш бошланганига уч йрим йилдан ошган эди. Қарор эса, энди маълум бўлишича, гўё олдинги, қайта қуришгача бўлган замонда, бир қисм маъмурий ҳодимлар ва мутахассислар томонидан таъйёрланган ва қабул қилингандек эди. (Бу ҳақда материал-ларни қаранг: «Новый мир», 1989, № 5).

Давлат комиссияси узоқ, бир йилдан ортиқ-роқ ишлади. Лекин иш эскича, алимсондан қол-ган усулда олиб борилади: маҳлиасдан — кен-гашгача, кенгашдан яна маҳлиасга... гап-боз-гапдан камчилиқ бўлмади. Лекин тақлиф, фикр-лар кўмга сингандек гоёиб бўлди. Бойси ко-миссиянинг деярли пинҳона иш олиб бораётган-лигига бўёк ажаб эмас. Бу ҳақда кейинчалик унинг раиси Ю. А. Израэль «Правда» мухбири-га шундай деган эди: «Биз атайин ишимиз ҳа-қида кенг маълумот берилмаслиги пайидан бўлган эдик».

Орол бўйига 1989 йил сентябрдаги охириги сессиям Орол қаракатининг иккинчи анжума-нини ўтказиш ҳамда жойдаги аҳолини ўрганиш билан боғлиқ эди.

МК ва Министрлар Совети қарорини қуяга кирган кундан бошлаб бир йил бўйида қандай ўзгаришлар юз бердикин? Муаммони ҳо-лийннг ўзида ўрганим ва қарорни бажариши ке-рак бўлган ишлар билан ҳам, унга бевосита ва билвосита масул ишлар, дахлдор ташки-лотлар билан ҳам муҳокама қилдик.

Партия ва ҳукуматнинг Орол ҳақида чиқарган қарорини қуйида худди қарордан шимолга ёз келгандек хуш-хурсандчилик билан қотиб оли-нди. Қоракөлпоғистон ва Қизил Ўрда област-партия кўмиталари уюга юқори, ҳатто кери-гадан ҳам охириб-тошириб баҳо беришди. Ўз-бекистон ССР Олий Советининг навбатдан таш-қари ўзиничи сессияси (ун биринчи қақирки) «КПСС МК ва СССР Министрлар Совети қаро-рини гоат катта сийсий, иктисодий ва социал аҳамиятга молик, Коммунистич партия ва совет давлатининг экологик ва санитария аҳолини соғломлаштириш, аҳоли санитария-маъиший ҳо-волини яхшилашга қаратилган ҳужжатдир», деб қайда этди. Кейин эски қолпогдан гаплар кета-ди: «Кейинги йилларда регион экономикасини янада мустаҳкамлаш борасида муяйян ишлар бажарилди. Орол денгизи районига, Амудар-ё ва Сирдарё ҳавзаларида бир қатор сув хўжа-лиги ва мелiorатив ишларни амалга ошириш бошлаб юборилди...». Уш иккинчи беш йилли-қининг ўтган ойида бу мақсад йўлида ҳар йили Ўзбекистон ССР бўйича бир одам бошига ол-гангадга ўртача қисбодиган 1,4—1,6 марта кўп қалипга маблаг қисбодиган... «Шу билан билан бирга Ўзбекистон ССР Олий Совети қай-д қилдики, Орол денгизи ҳавзаси сува ва ер ре-сурсларидан фойдаланишда республика совет ва хўжалик органлари томонидан жиддий кам-чиликларга йўл қўйилди» ва х. к.

Оролбўйининг бугунги экологик, иктисодий ва социал вазиатини ушбу региондаги истаган иккин-уч шахар, посёлка ёки туман билан бел-гилаб бўлмайди. Қарордан кейин бир йил ўтди. Бирор нарса, айтилми, Орол шаҳри яхши томонга ўзгардикин? Балким, мағзинлариде ме-ва-сабзавот, болаларга сут-қатик қўяйгандир? Қайдага дейсан. Ававалгидай ҳозир ҳам кесаллар учун дори-дармон етиштилади. Ававалгидай, ма-ҳаллий аҳоли тансиқ нарса эмас, бирон-бир егуилик илкинда ўтиб бораётган поездлар вагон-ресторанларига ўзини уради. Бир ишча оддий шарбат, бир ўрам пеньчене, бир ховуч ширинлик бўлиб қолса қувонганини айтмайси-зи. Йўлбегилар одамларни вагон эшиги эши-ларидан туртиб-силтаб тушириб юборишди. Шаҳар атрофида йигирма тўққизта кўл ҳозир ҳам ачиб-бикниб, ҳавони бузиб еттибди. Уларни бир ёқли қилишга маҳаллий ҳокимиятининг қўли қанга: маблаг йўқ. Жумҳурийят ва Иттифок эса

одамлар дара-қайғусидан юз ўйрган. Ичим-лик сува ҳам қўяйгани йўқ: жон бошига бир кеча-кундузга бир пақир сув тўғри келади. Қазалин ҳам таҳликали ва ўта қашшоқ ҳаёт кечирмоқда. Мўйноқ—озик-овқат экологик ва қризис ботқоқидан чиқиб йўлини тополмай га-раш.

Мўйноқда ҳар хил шир ва плакетлар қўй-ла. Четдан келтирилганди океан балғини қайта ишлашга ўтган балиқ консерва комбинатида, шаҳардаги сингари, «плакетлаштириш» даража-си жуда баланд. Цехлардан биринда катта жой-ни эгаллаган қизил панно ўлка одамларининг Бахтиёр — фаровон ҳаётидан ҳикоя қилади. Йирик ҳарфлар кўзингизни олади: «КПСС XXVII съезда. Улуг совет халқига — комму-низм курувчисига шон-шарафлар!» Шаҳарнинг ичиде уйлар деворида катта-катта ҳарфлар билан нақшланган биткиларни ўқийси: «Бахтиёр ва шодон болалғинимиз ўзини раҳмат сенга, Ва-тан!» 1000 чаклоқдан деярли 100 таси ёшига етар-етмай ўлаётган бугунги кундаги гаплар — ташкуриномлар бу. Ёшига тўлгандан кейин ҳам болаларни ўлим таъкиб этади. Қоракөлпо-ғистонда 100 одамдан 73 таси касал қайтган, худди шу Оролбўйида бизда илк бор «эколо-

роженнинг нафаси бўғилмоқда. Бугун-эрта се-роводордан бўғилиши кутилаётган Каспий-буйи ёрдам сўраб қолса ажабмас. Лекин ҳозир сўз Орол ва Оролбўйи ҳақида. Ўрта Осивнинг бир вақтлар тўлиб оққан дарёлари Аму ва Сир ҳавзаларидаги кенг манзилгоҳларда эндиликда яшашга имкин бўлмай қолди. Оролбўйида жой-лашган Қоракөлпоғистон ва Қизил Ўрда вилоят-лари раҳбарияти аҳолини тузатиш учун қўлидан келган ҳамма нарсани қилишди ва қилишляпти, лекин уларнинг сатй-ҳаракатлари урпоқ ҳам бўлмаяпти. Яқиндагина гуллаб-яшнаган ўлкада одамлар тоқат қилиб бўлмас даражада оғир ҳаёт кечирмоқда.

Уларни ким қутқариши керак? Ўрта Осие жумҳурийятларини, бутун ССР Иттифокими ёки аввалембор марказими? Бу савол бугунги кунда экологик қулфатга гирифторм бўлган одамлар фикри-зирини муттасил банд этиб турибди. Унга бир хил, оддий жавоб топиш мушкул, шундай бўлса ҳам...

Оролни қутқариш борасида асосий масъулият, афтидан, Марказий ҳукумат зиммасида, негаки у кўп йиллар давомида марказий бошқарма-ларнинг барча тирки мавжудотлар учун ҳало-қатли бўлган фаолиятини рағбатлантириб ва бу

ланади) ҳар қандай ўзгаришга ғов бўлиб кел-ди ва ғов бўлмоқда.

Қарорда ёзиб қўйилган: ўлаётган денгизга ортиқча сув топиш учун 1990 йилда янги ер-лар ўлаштиришни 160—170 минг гектарга ка-майтириш лозим. Айтилган йил бошланди. Ле-кин кўрсаткич амалда ўзгаргани йўқ. Агар бу ишларга давлат бюджетидан маблаг ажратиб қамайтирилгандан бўлса, колхоз ва совхоз кас-саларига кўз тикишдан ўзга ялғиз қолмайди... Мисол учун, Хоразм областида ўтиш мушкул қумлоқликлардан пахта учун ер асаш давом этмоқда. Усимлик унадиган тупроқ ташиб кел-тирилади, сўнг сув олиб борилади. Бир тани-шми айтгандай, нақ Сибирнинг чеккаси. Дод дегинг қалай!

Қарорда мўлжалланган тадбирлар натижаси-да ўтган йиллик Оролга бир неча куб метр сув қўйилиши керак эди. Қўйилмади! Ортиқча сув сўнгги йў йилларда бўлмаганидай ҳозир ҳам йўқ. Мўжиза рўй бермади. Ва рўй бери-ши ҳам мумкин эмасди. Негаки, қарорнинг ўз-Минводхоз таъйики Остиде ва унинг ма-фаватини кўзлаб, амалда айтиб туриши билан, қабул қилинган. Ҳолбуки, унда гап бор-йўқ Минводхоз йўл қўйган «хотоларни тузатиш ус-

Григорий РЕЗНИЧЕНКО

ҚАТРА СУВ ҚЎЙИЛМАДИ

билан экологик қризсининг кучайиб боришига шароит яратиб келди. Узи қабул қилган қарорининг фойда-зиёнига ҳукуматдан бошқа ким ҳам жавоб бериши лозим!

Амалда нималар бўляпти? Беш йилдирки, пахта етиштиришни қамайтириш, бог-роғ, узум-зор, чорвага ер ажратиб ҳақида турли дара-жада гап-сўз бўляпти-ю, ўзгариш, силжишдан дарак йўқ. Қоракөлпоғистонда ниҳоят шу йил 27 минг гектар ери пахтадан (16 минг гектар-ни шопидан) бўшатиш мўлжалланган.

Пахтага ажратилган майдон Ўрта Осиеда жа-ҳонда энг катта кўрсаткич — 70-75 фоизни таш-кил этади. Ҳолбуки, пахта 50 фоиздан ортиқ майдонни банд этса чириндининг йўқоли-ши, тупроқнинг силласи қуриши, ҳосилдан қо-лиши, охир-оқибат ерининг тамом ишдан чиқи-шини фан аллақачон исботлаган.

Қарорда ёзилишича, Орол денгизи 1990 йл-дан бошлаб 8,7, 1995 йилга келиб 11, 2000 йил-да 15—17 ва 2005 йилда 21—25 куб километр сува оладиган бўлади. Орол учун бу сўйир кўз-га сурмадек бейфойда нарсас, негаки унинг юза-сидан қилига 33—36 куб километр сува бўглана-пти турибди. Оддий арифметик ҳисоб-китоб кўрсатиб турибдики, 2005 йилга келиб Оролда 180—200 куб километр сува қоледи. Уни ақутка-ришининг мавжуд дастури бўйича денгиз бу вақтга келиб суви заҳар-заққум бир қанча ҳа-вага бўлиниб кетади ва жони тамом узилади. Орол ҳалокати билан Ўрта Осие шимолдан ке-ладиган совуқ шамол таъсирини даф этиб ту-радиган табиий «оташдан жудо бўлади».

АЙТАНДАЙ, қарорда Орол учун мўлжал-ланган кам сува ҳам унга мукамал шароит-да, яъни 1990—2000 йилларда 3,3 миллион гек-тар эски сугорчи майдонлари, таъмирланган, бир неча юз минг гектар янги сугорчи майдон-ларни (бу йилга 300—350 минг гектар де-гани) тартибга келтирилган тақдирдагина етиб боради. Бунинг амалга ошиши эҳтимомдан узоқ. Эскини ямағуна эсинг кетар, деган гап бори. Янги ерлар ўлаштириш нисбатан кам меҳнат ва маблаг талаб этади. Лекин «дорил-армон замон»ларда ҳам Ўрта Осиеда йилга атиги 200 минг гектар ер ўлаштирилган. Бу-нинг устига ушбу экин майдони хали ҳеч нарсас бермаган. Ҳеч қаерда ҳисобда бўлмаган, энди-гина фойдали ерлар худудига киритилмоқда. Эски ерлар эса ҳар қалай нимадир (гектаридан майли 15 центнер бўлсин, бу ҳам қилига 300 минг тонна дегани) бериб турибди. Ўтган йили таъмирлашга амалда киритилмади. Хўжалик юртишининг ўта марказлашган усули (тахта ва мих, белкуррак ва болға ҳам марказдан тақсим-

тидагина боради. Бундан бошқа нарсас эмас. Ахир пули бор одам пули, ашула бурюради-да. Минводхоз, Минводстрой давлатдан йилгига миллиардлаб ёрдам пули (субсидия) олиб, ку-туриб, ўзини ҳар нарсасга қодир ҳис этиб тур-гани учун Оролбўйи одамларига (фақат улар-лагина эмас,) қандай яшаш қереклигини айтиб, ўргатиб турибди. Давлат комиссияси эса ку-ратли бошқармалар қош-қовоғига қараб иш тутди, холос. Туб ўзгаришлар қилишга сатй-ҳа-ракат кўрсатмади. Ўрта Осиеда ерининг, айти-лай, ярмини ёхуд ундан бирини деҳқонларга мулк сифатида берилса бўлмайдики! Юз йил-лар давомида бу ерда сугорма деҳқончилиги мавжуд бўлган, колхоз-совхоз тузуми давом-идина ерларнинг шўрланиши, ботқоққа айла-ниш фалокатли тус олган. Бугун Ўзбекистонда сугорилгандан экин майдонининг 2,6 фоизигина деҳқон қўлида бўлиб, у жумҳурийят озик-овқати-нинг чорак қисмини бермоқда. Ва бундай ҳай-ратомуз иктисодий мўжиза неча йиллардан бери давом этмоқда. Шундай экан, сусткаш-лик нечун? [Жумҳурийнмизда ҳар бир хўжалик-ка 25 сотихгага ер берилгандигандин муаллиф эҳтимом хали беҳабардир. Бу хабар уни, сўзи-си, қувонтирмади, аини чоғда унинг ҳақиқатини тасдиқлайди. Таржимон озоҳи]. Гоҳ сут соғу-чани, гоҳ бригадирининг, гоҳ ферма мудири-нинг телевозир экранидан туриб колхоз тузумининг афзаллиги, бу тузуш хали яна ўзини кўрсата-жиги ҳақида оғиз қўпиртириб гапиршига кўнди-ришдан биро мазно чиқадими?

Ўрта Осиеда одамлар микроблар ҳақида за-валаниб, ҳаётлариниб гапиршишди. Улар қули ва ақли, баъзан айёр ва маккор бўлса-да, чина-кам хўжайнлар эди, ишининг кўзини билишар-ди. Микробнинг ери одатда тўғоннинг охирида бўларди. Ери қуриб қолган ёхуд ботқоққа ай-ланган микроб ёмон ҳисобланарди (деҳқончилик тарихида бундай ҳоллар қамдан-қам бўлган). Микроблар ишгир бўлгани учун ҳам тўқ яшаш-ган бўлса ажабмас. 30-йилларда уларни қулоқ-ларга тенглаштириб Сибирга сургун қилишган, Кексалар ҳозир ҳам сув бўйига қурилган чи-ғирини эслашди. Чигир далага кўп эмас, оз эмас, аини керакли микроблар сува чиқариб бе-ришини микроб яхши билиди. Энди-чи, на микроб бор, на сувнинг ҳисоби. «Теварак атрофда ҳам-ма нарсас колхозники, ҳамма нарсас меники».

Қарорга қайтайлик. Унда «1991 йилдан бош-лаб йирик ер массивларини ўлаштириш тўх-татилсин» дейилган. Ҳўш, кичик ер массивлари-ни аввалги микёсда ўлаштириш бўлверадими? Қарорда тил учиде бўлса-да, пахта майдон-ларини қамайтириш тақлиф қилинган. Орол

энг аввал пахта деб аталмиш ошфат симириб адо этмагач денгиз-ку, ахир! Лекин ҳатто бу тақлиф ҳам ҳисобга олинмаётди. 1988 йили сар-ҳисоб пайтида пахтага пландагидан 23 минг гектар кўп майдон ажратилгани маълум бўлди. Гап табиийки, умуман пахта ҳақида эмас (мам-лакатга у керак), уни бу ерда қанча етишти-риш устиде боради. Ҳар йили техника эҳтиёж-лари учун 2 миллион тонна пахта сарф этиш ақладими. Шунинг ҳеч қамайтириб бўлмайпти, бу йилга 12 куб километр сув исрф бўляпти дегани. Бундай ҳол Оролни қутқариш. Бунча давлат комиссияси томонидан ҳисобга олиниши ва кўриб чиқилиши лозим эмасми? Лозим эди, лекин кўриб чиқилмади. Каналлар ва су-ғорчи тармоқларда сувнинг кум ва тупроққа сингиб исрф бўлишининг олдини олиш тад-бирлари ҳам муҳокама қилинмай эътибордан четда қолди (Ўрта Осиеда канал ва сугорчи тармоқлари 180 минг километри ташкил эта-ди, лекин атиги 15 минг километрида сув син-ғишга қарши қолмавлар бор, холос). Орол В. Б. Мхитарян ва бир гуру

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА SANʼATI

ам
ни
ар-
ли,
нга
кол
ди.
ун-
ун-
эга
ух-
ВА

ИЗ УЗЛИГИМИЗНИ тили-мизда, тарихимизда, адабиётимизда, урф-одатларимизда ва яна бир қанча маънавий омилларда акс эттириш билан бирга санъатимизда ҳам миллийлик руҳини йўқотмаслигимиз керак, акс ҳолда тарихимизнинг маънавий тараққиёти яна заифлашади. Асосий мақсад — улут маросимининг, унинг аъёнларига ҳайрат қилинган ҳолда келажак авлодга етказиб беришди. Шу маънода газетанинг 23 февраль сониде эълон қилинган А. Левинов ва Р. Хўжаевнинг «Ҳамкорлик илдизи» мақолеси билан мунозаранинг қайта бошлангани хайрилик бўлди. Мақола муаллифлари аъёнликни: «Ўзбек халқ чолу» асбобларида ижрочилик услуби энг бахсли масала бўлиб, у кескин мунозаралар қўзғатмоқда. Бундай баҳс қўздан бўён давом этиб келмоқда. Шу боис ҳам мунозаранинг аъёнлик ижрочилик муаммоларига кенгроқ тўхталишни лозим топдик.

Бир неча асрлар давомида ўз руҳи ва садосини йўқотмаган санъатимиз турғунлик

муаммо бўлиб қолмоқда. Биз соф миллий опера, балет, симфония дейишимизга ҳали эрта эмасмики! — дегон фикрлар ҳам йўқ эмас.

Бундай ҳолга тушиболганимиз асосий сабабларидан бири ленинча байналмилаллик тушунчасини айрим сиёсатдонлар томонидан нотўғри талқин қилингандир. Ўзбек санъатига зўр бериб фарбда мавжуд бўлган жанр ва уларнинг андозаси сингдирилга бошлади. Андоза эса аста-секин асосга айланди. Олдин халқимизнинг санъатини ўрганиб, тарғиб қилиш ўрнига, мусиқа йўналишимизда фақат фарб халқлари санъатини тарғиб қилиш, сингдириш билан шуғулланамиз. Катто, айрим миллий чолу асбоблари ўзгартирилди. Лекин ҳеч қандай натижа бўлмади. Холбуки, ҳар бир халқ ақили ўз истеъдодини миллий санъат фойдага намоиш қилганда, у ўзга халқлар учун ҳам тушунарли, ҳам сингилли бўлади деб ўйлаймиз.

Миллий мусиқамиз ақнабий элларда қандай қабул қилинган, бизнинг жуда қизиқтириб келар эди. Олдинда оққан суви қадри йўқ, деганларидек турғунлик йилларида анчагина пугур этган мусиқамизни чет элларда қамаша ҳаяжон ва ҳайрат билан тингашларига ҳақиқат қўнғига маълумотларга эгами. Жаҳоннинг 90 дан ортиқ мамлакатини кезиб чиққан «Баҳор» ракс ансамблининг мусиқа раҳбари бўлиб ишлаган Ўзбекистон ССР халқ артисти Бахтиёр Алиев ҳамда ҳозирги мусиқа раҳбари Мухаммадшоҳ Шокирова ижро қилган халқларнинг мусиқаси шакллари билан мураккаблиги, усуллар жозибасининг ранг-

ЗАМИН ЯНГИ КЎЙЛАК КИЯР

УНГИЛЛАРГА ўзгача дилхушлик бағишлаб бари келди. Деҳқонлар кўнгли шодликка тўлди: «Ҳамал келди — амал келди, еримизга жамол келди». Фусункор табият болаларининг шодон қий-чувлари билан янада гузал бир манзара яратмоқда. Маҳалла кўчалари болаларнинг қувноқ овозларига тўлди. Хонадонда, дошқозонда сумалак қайнайдиган пайт ақинлашиб қолди. Ушанда қурасиз, ҳовлини аёллар қувончи тутган, ҳазил-мутойба, чечраларда гулгун табассум. Бирдан чилдирла янграйди, еру кўни қўшқ садолари эгallaйди:

Наврўзинг «шоҳона» таоми сумалак улашлайди.
Баҳор, айниқса Наврўз кўнглиларга ўзгача қувонч беради:
Қизлар гулли рўмол ўраб,
Ўзларини қилиб қўз-қўз.
Замин янги кўйлак кияр келса Наврўз, бўлса Наврўз.

У деҳқончилигининг бошланиши, меҳнат байрами сифатида қишлоқ жойларда, айниқса, катта тантана, уйиниқли, завқ-шаўқ билан ўтган. Байрамда оммавий саил, улоқ, отчолар, кураш, қўқор уриштириш каби томошалар ташкил қилинган. Дорбозлар, масхарабозлар, ёғоч уйини усталари сайилга фазл киритганлар. Наврўз кунлари арашлаган қўни-қўшнлар, таниш-билишлар ярашиб олади. Келин-чақлар ўзини танитади. Умуман, бу байрамнинг халқ ҳаётида катта аҳамияти бўлган.

Афсуски, узон йиллар мобайнида Наврўзга диний тамга босилиб, таъбиқ этиб келинди. Бугун эса халқ аъёнлари, урф-одатлари ва маросимлари асосида одамлар онгини шакллантириш зарур

нохуш манзаранинг гувоҳи бўлди: катта дошқозонда пиширилган сумалак сотилди. Ахир, бу ўзбек халқининг одатига зид эмасми? Халқимиз азалдан ялпиз, чучума, исмолқ, йўнғича, тутатон, момақаймоқ каби ўтлардон қўқ сома, қўқли нон, қўқ чўқара каби турфа томилар тайёрлаганлар. Уларни она заманининг илк тўқфаси сифатида бир-бирларига улашганлар. Лекин сотмаганлар.

Наврўз ота-боболаримизнинг бизларга қолдирган маънавий бойлигидир. Биз бу бойлиқни ижтимоий-иқтисодий ҳаёт билан чамбарчас боглиқ ҳолатда ривожлантириб, замонавий руҳига мос янги мазмун билан бойитиб, келажак авлодларга етказайлик.

Норбек УСАНОВ,
Муҳаммад АҲМЕДОВ

«МУНОЖОТ»ГА

дарида репрессияга учради. Тарихимиз нотўғри талқин қилиниб, тилимиз сиқиб қўйилди. Мусиқамиз бош йўналиши бошқа йўналишга томон даражат қилинди. Бу даврнинг қудрати маълум даражада ҳали ҳам мусиқа мулкисини қакшатиб, камситиб келмоқда. Умуман мусиқий руҳини тараннумчилари: «бу мусиқани энди улоқтириб ташлаш керак, у феодализм қолдиги», деб жар ҳам солилар. Унинг чўқур фалсафий мазмунини таҳлил қилиб, тушунишга ожиз бўлган айрим мансабдор шахслар «тараннумчиларнинг раҳнамосига айландилар. Мусиқамизни халқ хотирасидан ўчиришга биргалашиб астойдил ҳаракат ҳам қилдилар. Бундай маърифатсизликни зомиллиги билан ном чиқарган амирлар, ҳонлар ҳам ўзларига эл қўрмаганлар. Ақинча, уларнинг айримлари мусиқа ривожига ҳисса қўшганлар.

Уш йилларда ҳар қанқанқин илгор фикрни ҳам қиларлар. Фикрига мослаган ҳолда сўнқий равишда баён қилишга одатланиб қолдик. Айрим ижрокчуларнинг: «Сиз ўзбеклар ҳам жаҳон мусиқа шоҳсупасига чиқинлар», чикчиларнинг фарбона бўлиши керак, мана нарвон», — деб наравонини оёғимиз остига тутдилар. Биз ҳам шоҳсупага чиқинишга ўшолдик, бойлигимизни унутиб, йўлининг бошимизда тўхташга мажбур бўлдик, юртимизга кўчмадик, кулмиз, тафаккуримиз етмай қолди. Сабби кўз олдимизда бошқа мусиқий дунё, бошқа мусиқий ҳаёт намоён бўлди. Натижада бош барк мусиқий оламга юз тутинишга тўғри келди.

Жасур РАСУЛТОВ

МУРОЖААТ

тақлиди ўрганишга қўнқима ҳосил қилмоқдалар. Айниқса, ўзбек миллий чолу асбобларига мослаштирилган Европа ва Америка композиторларининг асрлари кўпайиб ижро қилинмоқда. Бунга қарши эмасми? Лекин товушларнинг қудрати роялдек чолуни ҳам титратиб юборадиган Лист, Бетховен, Битта товушини ҳам тушириб ижро қилиб бўлмайдиган, ҳис-туйғулар ағаси Чайковский, сеҳрли бармоқлар соҳиби Паганини сингари ўнлаб, юзлаб ижрокчулар асрларини дутор, танбур, най, гижжакда ижро қилиш мумкин эмаслигини тушуниб етмагилми, холос.

Бу тақлиди ижрокчулар асрларининг шукрати, вази, даражасини пасайтириш эмасмики? Бундан ташқари ўзимиздаги мусиқий бойлиқга ҳурматсизлик, уни тушунамаслик эмасми? Ахир Лист ҳам, Бетховен ҳам, Чайковский ҳам, Паганини ҳам ўз асрларини яратиб пайтида ўзбекининг миллий чолу асбобларини туш қўрмаганлар-ку! Баҳоликни, ҳар бир ижрокчу ўзи яшаётган давр, ўша даврнинг улоқлар-ю, муаммолари, юртининг табияти, халқининг турмуш шартиндан келиб чиқиб, уни ҳисобга олиб ижод қилади. Бундан ташқари яратилган асар маълум бир чолуга, унинг теббири, товуш-қатори, яъни ижро имкониятларини ҳисобга олган ҳолда яратилди. Ноурин «қўнқималар» композиторнинг ички дунёсини нотўғри талқин қилишдек салбий ҳодисаларга сабаб бўлмоқда. Бу худди европалик ижрокчиларнинг асрий мусиқа маросимиз «Муножотга» қалтис муножот қилишларига ўхшайди. Ҳеч қачон «Муножот» фарб чолуларига ҳақиқий «Муножот» бўлиб жарангламайди. Аслида ҳар бир халқнинг миллий мусиқаси ўз «муножотлари билан гузал ва умрбоқийдир.

Биз руҳимизга тез сингиб кетиши қилиб бўлган умуман мусиқа раҳбари профессионал жанрлари асосини пухта ўрганимиздан, мағзини чекмасдан туриб, улар аслида қандай яратилиб келинган бўлса, шу аллоҳда таассуб қилиб ярата бошладик. Натижада яратилган мусиқий асрларнинг миллий мансублиги эшитувчи учун

Матлубахон билан юзма-зи суҳбатлашиб, бир савол ҳеч тинчлик бермасди: нозик вужуд шунчалик овозини ўзига қандай сингдириб экан.

— Шунинг учун ҳам қўйламан-да. Қўшқ айтмасам туролмайман, айниқса, классик қўшқларни, — дейди Матлуба. — Нимагалини тушунмасдим-ю, лекин ёшлигимда авж пардаси бўлмаган қўшқларни ёқтирмасдим. Назаримда, авжи кўп қўшқлар ҳақиқий санъат эди. Энди билсам, ростдан ҳам шундай экан.

Матлубага санъат бобомерос. Наманган облатининг Чуст районига тавалуд топан М. Дабобоевнинг бобосини Калон хофиз дейишаркан. Катта дара-лар у кишигиз ўтмаган, катта ашуларлар, халқ қўшқларини маромига етказиб ижро этган. Афсуски, унинг ижроси магнит ленталарида қолмаган.

— Шу нарса онамга ҳам-миша армон бўлиб келди. Уларнинг ўзлари ҳам чилдирма чалиб, яхшигина қўшқ айтидилар. Менинг санъаткор бўлишимга ҳам онам сабабчилар. 6-синфда ўқиб юрганнимдаёқ саҳнага чиқдим. Наманган облат пахтакорларининг курултойида қўйладим. 1972 йили «Қўйланг, ёш хонадалар!» республика телевизион конкурсида иштирок этдим.

Ҳа, энди унинг ижод йўли бошланган эди. Матлуба дил амрига қўлоқ тутиб, 1973 йили Тошкент Театр ва Рассомлик санъати институтининг мусиқа прамакттери факультетига ўқинишга кириди. 3-курсад ўқиб юрганида «Қизлар дарағи» кўрсатувига қўшқини айтиб, қўшқинининг назарига тушди. Шундан сўнг уни республика радиосига тақлиф этишди. Матлуба ўқини билан бирга радио-телевизионда ҳам ўз қўшқларини билан қатнаша бошлади. Хонанданинг биринчи тингловчи — онаси. Қизи айтган ҳар бир қўшқини таҳлил қилади. Агар ёқмаса, тўғриси айтиди. Йўл-йўриқ кўрсатади, маслаҳат беради. Шунингдек, у усталари Доин Зокиров, Орифхон Хотамов, Ганижон Тошматовни меҳр ва санимат билан тилга олади. Албатта, ўқини билан бир вақтда ижод қилиш, айниқса, давлат имтиҳонларини топириш, фарзандни тарбиялаш осон негачан йўқ.

— Қийин деб секин айта-

фарзанд билан нимага улгу-ра олардим.

— Матлуба, ҳар қандай ижодкор ҳам ижоднинг бош-ида кингидир эргашади. Сизда ҳам шундай бўлган-ми?

— Ёшлигимдан Мухаббат Шамаева ва Коммуна Исмоилова қўшқларини алоҳида эътибор билан тинглаб, хиргойи қилиб юрардим. Айниқса, Коммуна оланнинг қўшқини юракдан, ўзиники қилиб қўйлашга ўзгача маҳорат қўйлашди. У киши бундан юрак ағаси. Агар бу санъаткор фазилатининг баъзи қўшқини олсак ҳам катта натижа қўнқиларини ҳам ҳақ қўнқиллашдан эрикамизман. Ҳозир Гўлгушнинг баён, ўқини, шўнқларини ўзимга ўрганиб юрбман. Шу ҳуқуқда устозлардан маслаҳат бўлмадикиман. Халқ қўшқларини жону дилим, мен ҳаммиша улардан илҳом оламан.

— Санъатнинг яна қайси турлари сизни ўқига тортади?

— Эстрададан яхши қўнқиман. Лекин бизда ҳақиқий ўзбек эстрадаси йўқдек, назаримда. Шу соҳада ижод қилувчи хонандаларимиз рус ёки чет эл эстрадасига тақлид қилишди, ҳатто кийим-да ҳам. Майли, бизда эстрада ривожлансин, лекин ўз-

ни истардим. Гап мақомчиларнинг II республика конкурси ҳақида кетяпти. Мен ҳам шу конкурсда қатнашиб, лауреат бўлдим. Лекин, анжуман менда салбий таассурот қолдирди. Чунки тақдирланиш керак бўлган энг яхши созадлар эътибордан четда қолиб кетишди. Гўе ҳаммаси олдиндан белгилаб қўйилгандек. Ахир, бу ижодкорга ёмон тасвир қилиши мумкин. Айниқса, у бошловчи бўлса. Унинг санъат ва санъаткордан ҳафсаласи пир бўлиб қолмайдими?

Ҳа, Матлубахон омади гапни айтиди. Инсон истеъдод эгаси бўлса, унинг учун йўл битта — ижод. Лекин агар шу истеъдод ўз вақтида рағбатлантирилмаса-чи? У ҳам инсон, унинг ҳам иззат-нафси бор, қалби оғрийдир. Майли, санъатнинг бошқа соҳаларига теғмай, биргина мақомчиларнинг ўзига тўхта-лайлик. Бу ерда ҳамма қилаётган Ҳасан Ражабий, Маҳмуд Тожибоев, Аҳмаджон Дадаев, Махбуба Ҳасанова ва бошқа хонандалар аллақачон халқнинг ҳурмат эътирофига сазовор бўлганлар, лекин ҳамон солист деган унвондан нарига ўтганлар йўқ. Худди шунингдек, Матлуба, Дабобоева ҳам. Ҳар ҳолда, ҳамма нарсанинг ўз ўрнида ва ўз вақтида бўлгани маъмул. Юқорида айтганимиздек, бошқа соҳаларда ҳам бу каби мисоллар кўпайиб топилади. Ким уларга ғамхўрлик қилади?

Матлуба Дабобоевнинг репертуарида юзга яқин қўшқин бор. Ҳозир бу рухиятни кенгайтириш устиде ишлап-ти.

— Матлуба, санъат қўнқини алоқадан авлодга ўтади. Шу маънода фарзандларининг санъатга қизиқиши қандай?

— Улар яхши қўшқни айтишди, рақсга ҳам тушунди. Лекин ростини айтмай: бирорта фарзандимнинг санъаткор бўлишини истайман. Яна ким билади, дейсиз? Фарзандлар йўлларини ўзлари танлайдилар.

— Баҳор байрами муносабати билан аёлларга тилақлариниз.

— Аввало, болаларнинг бахтига соғ бўлишини, қийналиб катта қилаётган фарзандларнинг орзу-ҳавасини қўришсин!

— Сизга ҳам ана шу яхши ниятларни тилаймиз.

Гулчехра УМАРОВА

ҲАР МАКТАБНИНГ ЎЗ УСЛУБИ БЎЛСИН

Республикадаги Глиэр номидаги мусиқа мактабининг ташкил топишга 80 йилдан ошмоқда. Ҳозирга қадар мактабин 2 мингга яқин ўқувчи билиб қўйди. Улар орасида СССР халқ артисти, диржёр Д. Абдулҳамидов, санъатшунослик доктори Ф. Каримов, Тошкент Давлат консерваториясининг профессори Т. Соломонова каби санъат арбоблари, Доин Илёсов, Воти Расулзо сингари мусиқий ижрокчилик соҳасининг усталари етишиб чиқдилар.

Бугунга келиб мактаб жумҳуриятимиздаги қўзга қўрилган санъат даргоҳларидан бирига айланди. Айни кунда мактабда 6 та — фортепиано, чолу асбоблари, хор диржёрли, вокал, назарий ва ўзбек чолу асбоблари бўлишлари бор.

Утган Яили Маданият министрлиги коллегиясининг қарорига биноан Глиэр номидаги мусиқа мактаби махсус мусиқа мактаби қилиб ўзгартирилди. Мақсад — ёшларимизнинг миллий мусиқа бўйича савиясини ошириш. Тўғри, қарор аввалига қўнқилиб педагоглар томонидан илқ қўнқилинди. Аммо орадан кўп ўтмай, коллектив ўртасида ҳам, ота-оналар ўртасида ҳам бу қарор юзасидан қизгин мунозаралар бошланди кетди.

Бу мунозараларнинг туб моҳиятини билиш мақсадида мусиқа мактаби директори Баҳодир Умарова бир кеча саводлар билан муножаат қилди:

— Баҳодир Ҳамидович, айтинг-чи, қарор атрофидеги мунозараларнинг асосий сабаби нимада?

— Менинча, буни мунозара эмас, тўғридан-тўғри нозилик десак, ҳақиқатга яқин бўлади. Нозилик, аввало, ота-оналар томонидан келиб чиқди. Буни улар ўз болаларини мактабимиздан олиб, умумтаълим мактабларига бераётганларидан яққол қўнқилишди.

Йили мақоладаги мактаб, номидан ҳам қўнқилиб турибдики, махсус мактаб ҳисобланади. Бунда илгартига нисбатан мусиқа сабабдорига эътибор бирмунча оширилди.

ди, бошқа фанлар эса қаматтирилди. Бир сўз билан айтганда, бутун диққат-эътибор мусиқачи яратишга қаратилди. Бу бир томондан яхши, албатта. Аммо масаланинг бошқа бир томони ота-оналарини ташвишга солимоқда. Гап шундаки, Тошкент Давлат консерваторияси ҳар йили билигнинг битирувчилариядан бор-йўри 5-6 та ўқувчиларига қабул қилади. Санъат институтлари борасида ҳам шу гапни айтиш мумкин.

Қўнқилиб турибдики, битирувчилариянинг 30-40 фоизинига ўз соҳасида тақсил олишни давом эттириши мумкин. Қолган 60-70 фоиз эса на ўқини охирига етказолади, на бошқа олий ўқу юртига ҳужжат топиштиришга журъат этади (ахир, уларга табийки на илқимий фанлар илқинчи даражада фан сифатида ўқитилди-да). Ана шу томонларини ҳисобга олганда, ота-оналарнинг нима сабабдан ташвиш чекатганликлариини тушуниш мумкин.

— Аввал ўқитиш тартиби қандай эди?

— Илгари ўқувчилариямиз 8-синфини тамомлагач, 9-синфдан бошлаб, уларнинг қобилияти ва хоҳиш-истаклари ҳисобга олиниб, гуруҳларга бўлинар эди. Яъни, келажакда ўз соҳасида ўқиниш давом эттирмоқчи бўлган энг истеъдодли (бунда истеъдод, албатта, ҳисобга олинад) ўқувчиларга мусиқа сабаблари, тарихига қизиққанларга тарихга оид фанлар, адабиётини севганларга гумани-тар фанлари, химия ва физикага лаёқатлиларга аниқ фанлар қўнқитирилди.

Натижада битирувчилариямиз ҳеч бир сарсонгарчилик-сиз, ўз қизиққан соҳаларида ўқиниш давом эттирарлар эдилар. Янги мақоладаги мактабда эса бунинг илқини йўқ! Энди ўқинишнинг қолвераса, педагоглар коллективининг бу борадаги фикрларига тўхталаган бўлсам, биз ҳам мактабнинг аввалги йўналишда қолиши тарафдоримиз. Ҳар бир мактабнинг ўз услуби бўлиши керак. Билинг мақсадиниз, энг аввало, ҳақиқий инсонини тарбиялашдир. Яна шуниси ҳам борки, санъатин чин дилдан севган

одамдан ҳеч қачон ёмонлик чиқмайди. Мен кўп йиллик тажрибамдан шу нарсатга аминманки, истиқболди порлоқ, истеъдодли ёшлар бошқалардан кўп яхшилар билан ажраллиб турадилар. Улар илқимда налануван бўлишди. Санъатини юракдан севмайдиганларини эса биз мактабда узоқ вақт ушлаб турмаймиз.

Ҳозирги шароитда бизни ўйлантираётган яна бир муаммо — харажатларнинг илқимда қўнқилидир. Ҳар бир ўқувчи учун йилга 2000-2500 атрофида пул зарф қилиниши керак. Вақолаини, илгари бу рақам 1000-1100 сўмни ташкил этарди. Очиги, шунча илқимдор маблар сарфловчи илқини мақолада бу мактаб ҳам, бошқа мактаблар сингари мохир, мукаммал мусиқачи тайёрлаб беришга олдиндан қафолат бера олмайдим.

— Баҳодир Ҳамидович, педагогика коллективининг бундан бунгити режалари қандай?

— Билинг мақсадиниз мактабин республикаимиздаги етти йиллик мусиқа мактабларининг ўқув-методик марказига айлантиришдир. Шунингдек (бу бизнинг тақлифимиз), Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги бизнинг мактаб базасида истеъдодли болаларини ўқитиш ва тарбиялашдек муҳим муаммолар бўйича республика семинар-кеңашлари ўтказиб турини мумкин. Ёш мусиқачиларнинг республика конкурслари, Ўзбекистоннинг таъинли ижрокчилари ва композиторлари билан илқимий уршулашлар ўтказиб турини учун эса, бизда барча шароитлар етарли.

Хуллас, режаларимиз катта. Лекин, аввало, мактаб йўналишини илгартири ҳолига қайтарин керакча ўқинишди. Чунки эндиликда мактабдаги назил, педагогика коллективини ва ота-оналарнинг фикри ҳисобга олиниб, қарор бекур қилиниши мақсадида мувофиқдир. Мактабнинг қандай йўналишда қолишини педагоглар коллективини ихтиёрига топиштириш зарур. Яқинда бўлиб ўтган Вутунитиҳоқ ўқитувчилар съезида ҳам шу масала қўнқилиш томонидан қўнқил-қувватланган эди.

Ақбар СИРОЖИДДИНОВ
суҳбатлашди

БЕҚАСАМ ТҮНЛАР КИЙИБ...

Хазин оҳанг оғушида муш-
фиқ овозда қўшиқ янграмоқ-
да. Хавлнинг кундалик ҳаёт, те-
зор замону, турмуш ташвиш-
ларидан бир дамига орта
чекнади. Қўшиқ ўзи домгата
асир қилади, диннинг нозик
торларини аста чертиб ўтади.

Беқасам тўнлар кийиб,
Бунча мени куйдирасиз.
Хар замонда бир қараб
Во, беажал ўлдирасиз...

Уни тингларкансан, ижрочи
олдида таъзим қилгинг кела-
ди. Олтинг йилдирки, мрода
бу аёл билан бирга, фидойи-
лик жисмига жо бўлиб кет-
ган. Унинг ўзи таърифлагани-
дек, «инсонгагина хос бўлган
нобб фазилат — бегуборлик»
бу аёлнинг руҳи ва жисмига
синган.

Қирқ йилдирки, чилдирма-
нинг акс садоли аро «Омон-
ера», «Гулерахон», «Қари наво»,
«Сунбула»лари билан инсон-
лар дилига болганеми.

Зийрак қўғувчи ким тўғриси-
да сўз бораётганини дарров
фаҳмлаган бўлса керак. Бир
зумда кўз унгида беқасам
тўн кийиб, чилдирма тутган
Раҳима опа Махсудовага
гадделанади. Санъаткор бу йил
таваллуднинг 60 ҳамда ижод-
ий фаолиятининг 40 йиллик
тўғрисида қўйиб.

Раҳима опа олий таълимни
хавф дорилфунунинг олган.
Урта мактабни тугаллаган, Қў-
қондаги атлас тўқиб фабрика-

сига ишга келади. Фабрикада-
ги бадий ҳаваскорлик тўғ-
раига қатнаша бошлайди. Ша-
ҳарда ўқитилган ҳаваскорлик
курсларида бир неча бор
қатнашиб ўзи даврининг илгор
санъаткорлари эътиборига туш-
ди. Бу ёш, тиришқок, сергай-
рат қизнинг келажакига умид
билан қараган санъаткорлар
ҳеч иккиланмай театрга ишга
таклиф қилишди.

Раҳима театрга аста-секин
турли спектаклларида роллар
ўйнай бошлади. Ёши улғаяр
экан, ижоди ҳам ўзи билан ба-
робар улғая борди. Бу улға-
йиш натижасида театрининг
этакки актрисаси Раҳима Ма-
хсудова ҳамда у яратган беқасам
образлар вужудга кела
бошлади. Ҳамзанинг «Холис-
хон», «Бой ила хизматчи» дра-
маларидаги Зухра ҳамда Раҳи-
ма хола, С. Абдулланнинг «Му-
қийиш» музикали драматиздаги
Тожинони, К. Яшиннинг «Нур-
хон»да Кимё, Ш. Садулла-
нинг «Ериш тош» пьесасидаги
Она каби қатор образлар сий-
мосида томошабин меҳрини
қозониб.

Унинг меҳнатлари самараси
ўларок унутилиб кетаётган ўз-
бек халқ қўшиқ ва леопларлик
кайта бўй эади. «Феруз»,
«Мужгонларини», «Қўқон уш-
шоғи» ҳамда «Қўқон ёр-ёри»
кабилар Раҳима опанинг но-
зик дида билан сайқалланди.
Бугунги кундаги қўқонлик
тайай санъаткорлар Раҳима

опадан илк бор ижод завқию
ижодкор дарадидан сабоқ
ўқиган. Театрдаги ажойиб
роллари, ширали ашулалари
билан халқи қалбидан жой
олган Раҳима Махсудова ме-
хнатлари ўз вақтида баҳоланиб,
1977 йили унга Ўзбекистон
ССР халқ артисти фахрий ун-
вони берилди.

Раҳима опа ўз атрофига
муносиб шоғирлар тўплади.
1981 йили у «Омон»ро фольк-
лор ансамблини тузди.

Қўқон «Омон»нинг ҳозирда
Иттифоқимизнинг қатор ша-
ҳарларида, қоларасе, чет эл-
ларда жуда яхши били-
шди. «Махсудимиз ясо-
на», — дейди Раҳима
опа, — халқимизнинг энг
ўғал, энг юксак бўлган, бироқ
унутилиб кетаётган нозик
санъатини ўз ўрнига қайтариш.
Ахир фольклор — халқнинг
бебаҳо мулки, ижоднинг олий
намунаси...

Суҳбатларимизнинг бирида
Раҳима опанинг бехитёр де-
мари билан қизқиканмида
шундай деганди: «Биласизми,
энг бехитёр оиларим беқасам
тўнлар кийиб, чилдирма тутган
кезларимдир...»
Дарҳақиқат, Раҳима Ма-
хсудова яратган халқ қалбига
ҳамоҳанг мўъжизавий қўшиқ-
лар мердлик, матонат, олжа-
нобликка чорлайди.

Олтин Тожибоева,
Самдони Хайдаров

Рухназ

ИСТЕЪДОД СОҲИБИ

Инсон ҳаётдаги яхлит сав-
налар умр мазмунини сарфис-
сод қилишга имкон беради.
Шунда, ҳозир йўлчи мисол
бироз тўхтаб ортада қолган
излар моҳиятини англаш қис-
си кишига тинчлик бермайди.
Харқалай, инсон инимандир
баҳонасида ўз умри, ўтган
йиллари ҳақида ўй-мушоадага
босар, киллардайдир умрини
бесамай ўтлади, деган ра-
батли гап эшитса, ҳаётга, ин-
сонга меҳри янада ошади.
Ўзбекистон ССР халқ артисти
Маматхон Убайдуллоевнинг 60
йиллик ҳаёти ҳам халқ ва
санъат йўлида сидқидил хиз-
матдан иборат бўлди.

Алишер Навоий номидаги
Наманган вилояти музикали
драма ва комедия театрининг
этакки санъаткорларидан бўл-
ган Маматхон Убайдуллоев те-
атр оstonасига ҳали сабийлик
ёшдан қикмасдан қадам
қўйди. У дастлаб «Тоҳир ва
Зухра» спектаклида юнун бо-
ла ролини ўйнади. Болодаги
қобилият ва тиришқоқлик ак-
тёрнинг бўлажак устози Мир-
зохон Даводов диққатини
тортиди. У билан жиддий шу-
ғуллана бошлади. Устоз сифа-
тида ютуқларидан қувонди,
камчиликларида қувонди.
Санъатнинг мураккаб ва ма-
шҳарқатли йўлида фақат талант-

граф Эдмонт, «Ҳамлет»ида
Ҳамлет, Р. Тогорин «Ганг
дёрсининг қизини» асарига Но-
липоуто Чопатая, М. Пер-
матовнинг «Испанлар» фокиа-
сида Фернандо ролларини
маромига етказиб талқин қил-
ди.

Актёрнинг сўнгги йилларида
яратган Карл Моор («Қароқ-
чилар»), Рустам («Рустам»),
Қоработир («Тоҳир ва Зухра»),
Ҳожин («Нурхон»), Мунаҳҳид
(«Ошиқ Қариб»), домла Абду-
рахмон («Меҳробдан қаён»),
Шоҳ Азиз («Осуф ва Зулай-
ха») образлари уни етук санъ-
аткор сифатида етилганли-
дан, шу билан бирга қалбига
жўқини билдирган меҳнатга бўл-
ган муҳаббат сўнаганлигини
далолатлар. Айни пайтда у Бо-
рохон Машраб таваллудин-
инг 350 йиллик юбилейи му-
носабати билан саҳнашайи-
лаётган «Машраб» спектакли-
да Ороқхўжа роли устиди
ишламоқда.

Халқ меҳрини қозонган санъ-
аткор, дилқаш инсон Мамат-
хон Убайдуллоевнинг 60 ёш би-
ла кутлаб, унга муштаҳам
соғлиқ ва ижодий муваффа-
қиятлар тилаб қоламиз.

Ж. САТТОНОВ

ҚАТРА СУВ ҚҲЙИЛМАДИ

Боши иккинчи бетда

қўллаб километри қумга тўлиб қолган. Хай, қум
субири қириллар ҳам дейлик. Лекин мутахас-
сислар, канал сув билан тўлдирилган, у Қоракум
ерости сувлари томонга йўл очиб, ерости су-
влари кўтарилиб Хеванинг беназир қадимий ёд-
горликлари заминини емириши мумкин дея
ташвиш чекшимоқда. Бу ҳам рўй берса, одам-
лар қўлга кетмон олиб Тошовуз каналини бў-
малаша тушиб кетмади деб ким қаюлат кў-
ра олади?

Орол жон берапти. Утган йили денгиз сат-
ҳи яна деярли бир метр пасайди. Ушбу факт
ҳукумат комиссияси Орол ва Оролбўйини қут-
қариш бўйича надоматлар бўлганим, жиддий
«концепция» (ҳа, айл концепция, майда-чуйда
ечиллар эмас) тақдим эта олмади деган фикр-
ни тағин бир бор тасдиқлаб турибди.

Энди ТИД (техник-иктисодий докла) қўриб
чиқилган. Кейин ТИА (техник-иктисодий
ассош) навабти келади. Сўнг лойиҳа тузила-
ди. Айтгандай, ТИДА Орол шаҳри ва Мўйнок бў-
саида икки Орол бунёд этиш ҳақида таклиф-
лар бор. Минимча, Орол шаҳрида ҳам, Мўй-
ноқда ҳам Минводош-Минводострой денгиз то-
мондан дамбарлар қуради ва бу суний сим-
ларини сув билан, анкироғи, ярим коллектор-
дренаж оқаваларидан иборат захар-зақум сув
билан тўлдирди, деб таҳмин қилиш мумкин.

Янги сув йўллари қурилиш лозимлигининг
қарорга киритилиши ҳукумат комиссияси му-
ваффақ бўлган нарсалардан дейиш мумкин.
Бутун Оролбўйида ўн одамдан биттаси бир қар-
дар ўртанроқ ичкилик сув ичи. Фақат мўл-
жалланган нарса бажарилмай турибди. Суз йў-
ли қурилишда ўз маблагидан пул акретилиш
лозим бўлган ўн икки иттифок министрлигидан
бирортаси ҳам ҳозирча бирор тийин чиқар-
ганча йўқ.

Нукусда маҳаллий ҳокимият қарордан руҳ-
ланиб бётхотув Орол сув қурилиши бошқармаси
деган ташкилот тузди. Одамлар ҳам, техника
ҳам, қаттагина идора ҳам топила қолди. Лекин
фондсиз қурилиш ташкилотининг қўлидан нима
ҳам келарди? (Бунинг устига қурилиш иншоот-
лари ишлаб чиқаришининг маҳаллий базаси заиф
бўлса). Цемент, металл, тош, ёғоч, шөгал, қум
бўлмаса. Ҳукумат қарор бор, лекин бажаришининг
эса иложи йўқ. (Албатта, баъзи бир, жумладан,
ер қазии, тўроқ қириши ишларига бир қадар
маблаг ажратилиб турибди — бекор ўтириб бўл-
майди-ку. Лекин бу ишлар ичда қарорда кўзда
тутилганлари оз. Бундай ҳолда қарорнинг қад-
қиммати қандай қолди?

Ҳукуматнинг Орол ҳақидаги кейинги қарори
чиққинга қадар 1986 йил мартда Қорақалпоғис-
тон АССРда иктисодий ва социал ривожланти-
ришни тезлаштириш тадбирлари ҳақида қарор
қабул қилинган эди. Қизил Урда бўйича ҳам шун-
га ўхшаш ҳужжат пайдо бўлди. Бир ярим йил
ўтиб яна бир — олдинги, икки қарорнинг бажа-
рилмаётгани ҳақида қарор юзаси келди. (1986—
1987 йилларида Нукус шаҳрида 4,5 км каналлаш-
тириш ва 2,6 км иссиқлик тармоқлари ишга туши-
рилди ёки беш йиллик топириқларига нисба-
тан олганда 14 ва 18 фоз иш бажарилди. УЗССР
Давлат Агротсаноат комитети соғлиқни сақлаш
ва маданий-маънавий максдалардаги иншоотлар
плани бажарилишини барбод этди. Ўзбекистон
ССР Давлат қурилиш ташкилоти беш йилликнинг
уч йили ичда давлат капитал маблаглари ҳисо-
бига пландаги 128,8 млн квадрат метр ўрнига
31,4 минг квадрат метр, яъни 24 процент ун-
жой қуриб топириди, қўраясизми, мўлжалланган
нарс 14—18 фоз, яхши деғанда — 24 фоз
бажарилди).

МК ва СССР Министрлар Совети қарори алла-
қачон иш бермай, бажарилиши мажбурий ҳуж-
жат бўлмай қўяди. Себаби бу қарор зарур мод-

дий таъминот билан мустаҳкамланмади. Бизда
қўллаб қарорлар қабул қилинганда, амалдорларни
биз бўлса заҳмат кечмай, ўзига зўн етказмай
бу қарорларни айланиб ўтиш ҳавосини олишган...
Афсуски, мўжиза ўз бериб, ҳукумат комиссия-
си мўлжаллаган ҳамма нарса амалга ошган та-
дирда ҳам ўлкада бирор нарс ۇзғариши маҳол.
Нари борса, Оролбўйи жон талласаси бир оз
муддат қўзилши мумкин. Бу ҳужжат — фақат
дастлабки қадам. Янги қўйилганлик.

Олимларнинг ҳисоб-китобига қара, Оролбўйи
ва Оролдаги аҳолини ўнлаш учун энг қиммат
30—35 миллиард сўм керак бўлади. Давлатнинг
чўнтагиндан ҳозир шунча пул чиқиси йўқини.
МАРКАЗ ва Оролда экологик фалокат қоз бе-
ришига бош қўшган, сая-ҳаракат қилган
марказий бошқармаларда ила маблаг, на оқибат-
ларини тугатишга жиддий аста бор. Шундоқ
экан, ҳукуматимиз нега жаҳон ўзаро ҳамкорлик
жамиятларидан қўмақ сўрамайди? Ёки бунин
бошқа институтларига, жамоат ташкилотлари-
миз қилиши керакми?

Ярим йил муқаддам Оролга, нҳоят, америка-
лик ёзувчилар «Нэшнл джеографик мэгззин»
журналистлари, Би-би-си телевидениеси, сто-
гольмлик қалмақлардан бориша муваффақ бў-
лишди. Лекин ўш кунлари хавфсизлигимиз
учун жон қойтувчи юкори ташкилотларимиз
француз «Актуэл» журналининг икки ходими-
ни Оролга қўйишди, кейин Голландия ақил-
ларининг йўлини тўшди. Америкалик Вильям
Эллис, Филипп Миклин, Дэвид Терли, нглиз
Жойн Корбин, Жанфранко Норелли, швед Петер
Нильсон Орол ҳақидаги ўзларининг ва биз-
нинг дора-ташвишларимизни жаҳон афкор ом-
каси етказиш ҳаракатиди.

Жаҳон бонгизми, адоимизни эшитган, ёрдам
қўлини чўзган тақдирда ҳам асосий сая-ҳаракат
ўз зиммаларига тушди. Оролин кутқариш, Орол-
бўйини тиклаш ҳозирги ҳукуматимизга ўзига хос
топириқ-симов, мамлакатдаги бутун экологик
аҳолини соғломлаштириш борасидаги қатъияти ва
изчиллиги учун синов бўлмоғи лозим.

«Новый мир» журналининг
1989 йил 12-сонидан
Сайди УМИРОВ таржимаси

КУЛГУ УСТАСИ

У аския пайровларини за-
моната мослаштирган та-
лантли ижодкор сифатида
ҳам элга танилган.

Машҳур санъаткорлар
Жўраҳон Султонов, Маъ-
муржон Узоқов таълимидан
баҳраманд бўлган Абдул-
хаймаҳсум Қозоқов аския-
га меҳр қўйган қўллаб шо-
ғирларга устозлик қилиб,
аския — сирларини ўргатоқ-
да. Ёнг яқин шоғирларидан
Ҳасанбой Султонов сўзга
чечанлида устозга яқинла-
шиб қолди. Шунинг учун
ҳам Қўргонтепа маданият
ва истироҳат богида ташкил
этилган аскиялар тўғра-
га устоз-шоғир Абдул-
хаймаҳсум Қозоқов ва Ҳасан-
бой Султонов раҳбарлигида-
ги уюштирилаётган қизи-
қарли аския кечаларидан
қалб жуда мамнун.

Абдулхаймаҳсум Қозоқов-

нинг 70 ёшга тўлиши муно-
сабати билан Андижон ви-
лоятининг Фозилмон қиш-
лоғи, Қўргонтепа ва қўшни
Қирғизистоннинг Ўзган шаҳ-
рида аскиячи полвонлар-
нинг беллашуви бўлиб ўт-
ди. Кечага тўлганган кул-
ги пинавалалари моҳир
сўз усталари — Абдулхай-
маҳсум Қозоқов, Ҳасанбой
Султонов, Ғуломжон Ғўзи-
бов, Сатдуллохон Носиров,
Неъматжон Тўшматов,
Одилжон Раҳимжон, Ўз-
лошай Мамасолиевнинг
ичакудан аския ва пайро-
ларидан мамнун бўлишди.
Ўзбекистон илмий-оммабоп
ва ҳужжатли фильмлар ки-
ностудиясининг таниқли ки-
норежиссёри Темуралиқ
Юнусов бошлиқ бир группа
ижодкорлар — операторлар
Шоаскар Шомоҳмудов,
Шухрат Маҳмудов, овоз
оператори Ваҳиджон Ғо-
фуров ва бошқалар мазкур
аскияларни кинолентага ту-
шириб қайтди. Маҳсум
ака юбилейига бағишлаб ўт-
казилган ушбу аскиялар
катта байрамга айланиб
кетди.

Абдулхаймаҳсум Қозоқов-

уфқлариде дастлаб ислом-
нинг инсон улугворлигини
чеклаган назарияларига қар-
ши йўналиш сифатида ту-
зилганлиги маълум. Биноба-
рин, бу жиҳатдан қараганда
ҳам бугунги шеърятда тасав-
вуфнинг пайдо бўлиши учун
реал маънавий заминнинг ўзи
йўқ.

Еш ижодкорларнинг насрий,
адабий танқидчиликке оид
асарлари хусусида Раҳим-
жон Отаев сўзлади. У кейин-
ги йилларида шеърятда М.
Юсуф, насрда Э. Азиз, тан-
қидчиликда А. Отаёв ва ке-
би ижодкорлар ўз қишқирли-
билан китобхоналар диққатини
жалб қилиб келганлигини
таъкидлади. «Лекин, афсус-
ки, уларнинг кейинги асар-
ларида олдингидек самимия-
ти, тебиийлиги, ўзларига
юксак талабчанлигини қўрма-
миз, — дейди у. — Адаби-
ятда бир-иккита яхши асар
лар яратгандан кейин сўнг
кесали пайдо бўлгани, бун-
дан бошқа ёшлар ижоди ҳам
четде қолаётган. Бугунги
ёшлар орасида эса А. Маме-
расулов, М. Ражабининг не-
спарди уринишлари улар кела-
жига умид туғдиради.

Ҳисобот йиллигида ада-
биётда тасаввуфнинг пайдо
бўлиши, классик шоирлар-
миз ижоддаги ўрни ва бу-
гунги қурилишнинг борасида
баҳс-мунозара бўлиб ўтди.
Танқидчи Иброҳим Ҳақу-
лов докладида Я. Қосимовнинг
бу борадаги фикрларини рад
қилиди ва ўз мулоҳазаларини
билдириди. Шунингдек, Му-
ҳаммад Али, Нураутулла Му-
хаммад, Мирзааҳмад Олимов,
Аскар Маҳмад каби шоир ва
адабиётшунослар ҳам баҳсга
қўшилди.

Шоирлардан И. Отамуро-
дов, С. Мўминова ўз сўз-
ларида илк машқлари билан
мабтуот сифатларида қўри-
наётган Ҳ. Рустамова, Қ. Нор-
қобилов каби ёшларни қўл-
лаб-қувватлаш, уларни маъ-
навий раёбатлантириш бориш
зарурлигини айтди.

Ийиғилида Ёшлар билан
ишлаш кенгашининг масъул
котиби Азим Суён ва ёзув-
чи Саломат Муҳаммад Вафо
жумҳуриятимиз ўқув даргоҳ-
ларида таълим олаётган ёш
ижодкорлар ўртасида ўтка-
зилган конкурс якуниларини
эълон қилишди. Ундан ортиқ
ижодкор талаба конкурс го-
либи бўлишди.

Ҳисобот анжуманида қат-
нашган Ўзбекистон ССР Ёзув-
чилар уюшмаси ҳаёятининг
биринчи котиби Оид Ёқубова
ёшлар олдига турган вази-
фалар ҳақида фикр юритди.

К. МАТЕҚУБОВ

ПОТЕНЦИАЛ—«ИМКОНЯТ»

Яқинда «Ўзбекистон ада-
биети ва санъати» (26
январь 1990 й.) газетасида бо-
силган «Ядро физикасида
русча-Ўзбекча терминлар лу-
ғати» (ЎЗСБ Тош редакция-
си 1988 й.) муаллифлари
А. А. Абдуразоқов, Э. Н.
Назаров ва Оид тақриз (муал-
лифи Х. Узоқов) ҳақидаги
айрим зарур фикрларимизни
билдиришни истар эдик:
Мақола муаллифи ҳаққини
равишида «Агар ўзлашаётган
атаманнинг эши-биродини сўз
олаётган тилда бўлмаса, у
тақдирда айнан қабул қили-
нади», деб ўтади. Агар у, лу-
ғатни шу ўзи айтганларига
амал қилиб таҳлил қилса,
балки ўринли, луғат муал-
лифлари пайқамасган баъзи
бир қўшимча имконларини
очиқ берадими? Бироқ, бун-
дай ишни амалга ошириш
учун, аёнки, биринчи навбат-
да фанни (ядро физикаси)ни
чўқур билиш, ундан сўнг тил
маҳоратини намойиш қилиш
лозим. Афсуски, тақриз
муаллифи физикадан хабар-
сиз.

Тақриз муаллифи бир
ўринда (юқорида келтирил-
ган) тўғри фикр билдиргани
ҳолда, қолган ҳолларда ў-
зига зид боради. Бошқа бир
жойда, у «ажнабий сўзлар-
ни» йўқотишни талаб қи-
лади, чунки уларни «оддий
халқ... мутлақо тушунамайди»
дейди. Яна бир жойда муал-
лиф «ажнабий» сўзини луғат-
га киритишга рухсат олиш
учун Ўзбеклар орасида «ре-
ферендум ўтказиш» талаб
қилиди: «Қаимда 60 фоз
Ўзбеклар учун тушунарли бўл-
масин», — терминни Ўзбек тил-
ига қабул қилиш мумкин.
Луғат ядро физикаси фанига
оидлиги, у махсус билимли
кишиларга мўлжалланганли-
ги китобда равшан айтилган-
ку.

Тақризчи луғатлар тур-
ли, уларнинг тузилиш тартиб-
ларини билмайдими? Агар
шундай бўлмаса, у луғат
муаллифларидан «атама-
нинг руҳини очиқ берув-
чи изох ва тақлилан яра-
тиш лозим», деб талаб қи-
лмасди, «ядро луғати» (тер-
минология луғат) нега «По-
литехника луғати»га (изохли
луғат) ўхшатиб тузилмаган,
деб ҳайрон бўлмасди. Қў-
шилмака аён бўлса-да, яна
бир қарра луғатлар «Умум
тил луғати», «Тармоқ тер-
минология луғати», «Изохли
луғат», «Энциклопедик лу-
ғат» ва бошқа хилларга бў-
линишини, «ядро луғати»
эса норматив терминология
луғат эканлиги, унда эквива-
лентлар тегишли талаблари
қаноатлантирувчи, фақат
шу фан доирасидаги маъно-
га бириктирилувчи ягона
вариантда Термин — сўз
бўлиши лозимлигини таъкид-
лаймиз. Терминология лу-
ғат вариантчилиги таи ол-
мат, бу соҳанинг изохли
луғатини тузиш эса, алоҳи-
да масалалар.

Русча терминга ўзбекча
эквивалент таланишинг баъзи
бир намуналарини келтири-
миз: «Атом» (иононча) сўзи-
нинг луғавий маъноси «бў-
линмас», тарихан заррага
шундай маъно берилган. Эн-
диликда бизга маълум му-
раккаб система — атомнинг
исми жисмига монанд эмас.
Лекин шунга қарамай, атом
терминидан воз кечмаймиз.

Билдириш
Шу йил 15 март соат
18.30 да Ҳамза номидаги
театрда Ўзбекистон ССРда
хизмат кўрсатган санъат ар-
боби, ёзувчи Абдулҳақхон
Иброҳимовнинг ижодий кеча-
си бўлади. Кун тартиби:
Ўзбекистон ССР Фанлар
академиясининг мухбир
аъзоси Салоҳиддин Мама-
жоновнинг А. Иброҳимов
ижоди ҳақидаги сўзи.

Кутловлар
Муаллиф асари асосида
яратилган «Пуч» спектакли.
ЎЗБЕКИСТОН ССР
ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

ЎЗБЕК ХАБОРОТИ

Алишер Навоий номидаги
Самарқанд давлат дорилфу-
нунида шеърнат мухлислари
билан «Ёшлик» журнали бош
муҳаррири, Ҳамза мукофоти
лауреати Омон Матжон, Ўз-
бекистон ССР Ёзувчилар
уюшмасининг ёш ижодкор-
лар билан ишлаш кенгаши-
нинг масъул котиби шоир
Азим Суён, журнал ходим-
лари, ёш ижодкорлар Шух-
родов ва Абдулҳалил Ази-
мов иштирокида «Назм ва
наво» деб номланган кеча бў-
либ ўтди.

Ийиғилиш профессор Ну-
риддин Шукров қисқача ки-
риш сўзи билан очди.
Сўнг шоирлар ўзларининг
янги ёшган шеърларидан ўқиб
бердилар ва «Ёшлик» жур-
нали олдига турган вазифа-
лар хусусида гапирдилар.
Дорилфунун ректори, про-
фессор Мавлон Жўрақулов
журнал фаолияти, унда ёш-
лар ижодига кенг ўрин бе-
рилаётгани, ижтимоий акту-
ал масалалар ёритилаётгани
ҳақида гапирди.

Назм ва наво кечасида до-
рилфунун Ўзбек филологияси
факультети қошидаги ҳавас-
корлик тўғраги аъзолари
ижросида қўй-қўшиқлар иж-
ро қилинди, факультетда таъ-

лим олаётган ёш шоирлар
Шавкат Ҳасанов ва Фаррух
Ҳамроев ўз шеърларидан
ўқиб бердилар.

Вилоят «Китобхон» жамия-
ти кечада фаол иштирок эт-
ганларга меҳмон бўлиб кел-
ган шоирларнинг китоблари-
дан совға қилдилар.

